

ΕΣΤΙΑ

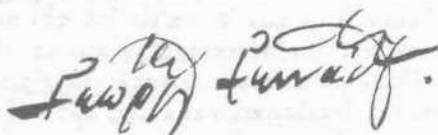
ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ἑκτος

Συνδρομὴ ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι πρ. 10. ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρ. 20.—Ἀτ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτησίαι.—Γραφεῖον τῆς Διοικήσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

5 Νοεμβρίου 1878

ΠΑΝΟΜΟΙΟΥΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ

ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ

Τῇ 10 τοῦ παρελθόντος Ἰουλίου ὁ σὴρ Γάρνερ Ουόλσλεϋ ἀπεβιβάσθη εἰς Λευκωσίαν μετὰ στρατιᾶς ἀγγλικῆς καὶ κατέλαβε τὴν νῆσον Κύπρον. Κατέσχε δὲ ἡ Ἀγγλία κατὰ τὰ φαινόμενα τὴν νῆσον ὑπὸ ὄρους τινὰς ἀναγραφέντας ἐν τῇ μετὰ τῆς Τουρκίας ἰδιαιτέρᾳ συνθήκῃ ἄλλ' οἷόςδ' ἴσως καὶ ἂν εἶνε ὁ ἐξωτερικὸς τύπος τῆς κατοχῆς, ἡ Κύπρος εἶνε ἤδη κτησίς ἀγγλική, οἱ δὲ Κύπριοι ὑπήκοοι τῆς Βικτωρίας, τῆς ἀνάσσης τῆς Ἀγγλίας καὶ αὐτοκρατείας τῶν Ἰνδιῶν. Μετὰ τριακοσίων δ' ἔτων ἀσιατικὴν καταδυναστείαν ἔρχεται πάλιν λαὸς εὐρωπαϊκὸς νὰ συνεχίσῃ τὴν ποικίλην καὶ πολὺπλοκον ἱστορίαν τῆς νήσου. Περίεργον δὲ εἶνε ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς αἰφνιδίας καταλήψεως τῆς Κύπρου ὑπὸ Ἀγγλων παρουσιάζεται τὸ δεύτερον ἤδη ἐν τῇ ἱστορίᾳ, διότι, ὡς θὰ ἴδωμεν προχωροῦντος τοῦ λόγου, ἤδη περὶ τὰ τέλη τοῦ 1Β' αἰῶνος κατελήφθη ἡ Κύπρος ἐξαίφνης ἐπὶ βραχῶν χρόνον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ῥιχάρδου. Ἄλλ' ὅπως ποικίλας μορφὰς καὶ περιέργους ἐσθῆτας κτητόρων εἶδεν ἡ γῆ τῆς Κύπρου ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐμφανίσεως δύναται νὰ μάθῃ ὁ ἀναγνώστης ἀναγινώσκων τὴν βραχεῖαν ταύτην σημείωσιν.

Τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς ἱστορίας τῆς νήσου καλύπτει, ὡς πάντοτε σχεδὸν συμβαίνει ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὁ μῦθος καὶ αἱ ἀσαφεῖς διηγήσεις· ἐκ δὲ τῆς Γραφῆς μανθάνομεν ὅτι κατεῖχον αὐτὴν οἱ ἔγγονοι τοῦ Κιττίμ. Πρῶτοι δὲ βέβαιοι κάτοικοι τῆς Κύπρου ὑπῆρξαν οἱ Φοίνικες, λαὸς ἐμπορικὸς καὶ βιομηχανικὸς, οἵτινες ἐνωρὶς κατέλαβον τὴν νῆσον ταύτην, ἧς εἵλκεν αὐτοὺς ὁ πολὺς πλοῦτος, δι' ἃν ἤδη πρότερον ἐγνωρίζετο. Οἱ δὲ Φοίνικες ἀνέπτυσαν τὰς δυνάμεις τῆς γῆς· καὶ τὰ μὲν ὀλομανοῦντα δάση παρέσχον ἀξιολογωτάτην ξυλικήν, τὰ δὲ μέταλλα πλοῦτον πολὺν. Ἰδίως δ' ὁ χαλκὸς τῆς Κύπρου ὑπῆρξε

καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα γνωστὸς ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ ὀνομασθῇ ἀπὸ ταύτης τῆς νήσου τὸ μέταλλον ἐν πολλαῖς τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, διότι καὶ τὸ cuivre τῶν Γάλλων καὶ τὸ copper τῶν Ἀγγλων καὶ τὸ Kupfer τῶν Γερμανῶν εἶνε παραφθορὰ τῆς λέξεως [aes]cyprium· ἀλλὰ καὶ ἐν Ἠπειρῷ καὶ ἀλλαχοῦ τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν καλεῖται ἔτι καὶ σήμερον κυρίως τὸ χαλκοῦν κωδώνιον ὅπερ οἱ ποιμένες ἐξαρτῶσιν ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ τῶν προβάτων. Οὐδὲ ἦσαν τὰ ξύλα καὶ ὁ χαλκὸς ὁ μόνος πλοῦτος τῆς νήσου, ἀλλ' ἐξῆγον αὐτόθεν οἱ Φοίνικες καὶ ἄλλα πολλά· τοσαύτην δ' ἀφθονίαν προϊόντων εἶχεν ἡ νῆσος, ὥστε δὲν φαίνεται ὑπερβολικὸν τὸ λόγιον ἀρχαίου τινὸς Ῥωμαίου, ὅστις εἶπεν ὅτι ἡ Κύπρος δύναται νὰ κατασκευάσῃ, νὰ ὀπλίσῃ καὶ νὰ φορτώσῃ τελέως πλοῖον χωρὶς μηδὲν νὰ ζητήσῃ παρ' ἄλλου τόπου. Οὕτως οἱ Φοίνικες πλουτοῦντες αὐτοὶ ἀνέπτυσσον καὶ τὰς δυνάμεις τοῦ τόπου, οἱ δὲ πρῶτοι αὐτῶν σταθμοὶ, ἔνθα βραχῶν χρόνον μένοντες ἀπετέλουν τὰς ἐμπορικὰς αὐτῶν συναλλαγὰς, ἔχουσαν κατ' ὀλίγον ἐμπορεῖαν πολύκοσμα, ἀκμάζουσαι πόλεις· τὸ Κίτιον ἐπὶ τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς νήσου ἠϋζήθη δι' αὐτῶν καὶ φοινικικαὶ πόλεις ἰδρύθησαν νέαι, ἡ Πάφος, ἡ Ἀμαθοῦς, τὸ Ἰδάλιον. Ἄλλ' οἱ Φοίνικες δὲν ἦσαν μόνον λαὸς φιλεργὸς καὶ φιλοκερδῆς· ὡς οἱ Ἐβραῖοι, μεθ' ὧν ἔχουσι κοινὸν τὸ γένος καὶ παρεμπερῆ τὴν γλῶσσαν, εἶχον μεγίστην ἐπιμονὴν εἰς τὴν φυλετικὴν διαφορὰν καὶ εἰς τὰ ἄθη καὶ τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων. Ὁ Φοινὶξ δὲν προσελάμβανεν εὐχερῶς τὰ ἄθη τῶν τόπων ὅπου ἐγκαθιδρύετο, πολὺ δὲ μᾶλλον αὐτὸς εἰσήγεν εἰς τοὺς περιοίκους τὰς ἐφευρέσεις τῆς παλαιᾶς Ἀσίας, τὰς τέχνας καὶ τοὺς θεοὺς του. Μετὰ μὲν τῶν πλουσίων ὑφασμάτων εἰσήγε τὰ σταθμά του, μετὰ δὲ τῶν μικροτεχνημάτων τῆς Συρίας τέχνης τὴν θεὰν Ἀστάρτην, μετὰ δὲ τῆς Ἀστάρτης τὰ ἀγάλματα αὐτῆς καὶ τὰ ἄλλα ἔργα τῆς φοινικικῆς γλυπτικῆς.

Ἄλλ' οἱ Φοίνικες ὑπῆρξαν κατὰ τὴν μεσόγειον οἱ διδάσκαλοι καὶ συμπλωτῆρες, ἐπειτα δὲ οἱ συναγωνισταὶ καὶ ἀντίπαλοι λαοῦ εὐγενοῦς καὶ μεγάλου, ὅστις πολλὰ παραλαβὼν παρ' ἄλλων διεμόρφωσεν ἰδιορρυθμῶς, ἀναπτύξας καὶ καλλύνας τὰ δανεισθέντα. Ὁ λαὸς δὲ οὗτος ἦσαν οἱ Ἕλληνας, οἵτινες ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ αὐ-

τῶν ἱστορίᾳ πολλαχῶς εὐρίσκονται ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Φοίνικας. Οἱ Ἕλληνες παραλαμβάνουσι παρὰ τῶν Φοινίκων τὴν νομισματικὴν μονάδα τῶν Βαβυλωνίων, ἀλλ' αὐτοὶ πρῶτοι χαράσσουσι νόμισμα, παραλαμβάνουσι τὴν γραφὴν καὶ τὰ γράμματα, ἀλλὰ ταῦτα μὲν καλλύνουσιν, εἰς δὲ τὴν γραφὴν εἰσάγουσι πρῶτοι τὴν ἀληθῆ ζῶν, προστιθέντες τῇ πνοῇ, τὰ φωνήεντα παραλαμβάνουσι τὴν συρίαν Ἀσάστην, ἀλλ' αὐτοὶ διαμορφοῦσιν αὐτὴν εἰς Ἀφροδίτην. Οἱ Φοίνικες ἀπῆντησαν ταχέως, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, οὕτω καὶ ἐν Κύπρῳ τὸν ἀνταγωνισμὸν τῶν Ἑλλήνων, μετὰ δὲ τὰ Τρωϊκὰ μάλιστα ἀνεπτύχθησαν παρὰ τὸ Κίτιον, τὴν Πάφον, τὴν Ἀμαθοῦντα καὶ τὸ Ἰθάλιον πόλεις ἑλληνικαὶ ἔξαισι λόγου. Ὁ μὲν Τεῦχος ἐκδιωχθεὶς ἐκ Σαλαμίνας ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἰδρῶσι κατὰ τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῆς νήσου τὴν Σαλαμίνα, ὑπ' ἄλλων δὲ μητροπόλεων κτίζονται ἡ Νέα Πάφος παρὰ τὴν ὁμώνυμον φοινικικὴν πόλιν, ἡ Κερύνεια, τὸ Κούριον. Πόλις μετὰ πόλιν κτίζεται παρὰ τῶν Ἑλλήνων, παρελθόντος δὲ τοῦ χρόνου ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἀπλοῦται καθ' ἕκαστην τὴν νήσον καὶ ἡ ἀσιανὴ θεὰ τῶν Φοινίκων ἐγένετο ἤδη ἡ ὠραία ἀφρογενὴς θεὰ, ἡ μήτηρ τοῦ ἔρωτος, ἡ Κύπρις ἣτις ἔχει οἶον αἶθρομα αὐτῆς τὴν εὐώδη νήσον. Τότε δὲ μάλιστα ἤρχισεν ἡ ἀκμὴ τῆς νήσου, ἀλλ' ἐπεκράτησε καὶ ἐν Κύπρῳ ὁ αὐτὸς χωρισμὸς τῶν δυνάμεων ὅστις εἶνε γνωστὸς καὶ διὰ τὸν λοιπὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν κόσμον. Οὕτω καὶ ἐν Κύπρῳ ὑπῆρξεν ἐννέα μικρὰ βασίλεια, τὸ Κίτιον, ἡ Σαλαμίς, ἡ Ἀμαθοῦς, τὸ Κούριον, ἡ Νέα Πάφος, ἡ Κερύνεια, ἡ Λάπηθος, οἱ Σόλοι καὶ οἱ Χύτροι. Τὰ βασίλεια δὲ ταῦτα ἠτύχησαν, κατ' ὀλίγον δ' ἀνεπτύχθη ἐκτάκτως τὸ ἐμπόριον, ἡ ναυτιλία, ἡ γεωργία καὶ αἱ τέχναι τῆς νήσου. Ἐκ τῶν κέδρων καὶ ἐλατῶν τῶν δασῶν τῆς ἐναυπηγοῦντο πλοῖα ἰδιόρρυθμα, οἱ δ' ἐλαττοὶ οὗτοι κέρκουροι ἦσαν γνωστοὶ εἰς τοὺς ναυτιλομένους καὶ οἱ Κύπριοι ναυπηγοὶ προσεκαλοῦντο καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς Σεμίραμιδος, τῆς βασιλείας τῶν Ἀσσυρίων. Τότε δὲ ἡ νήσος ὑπῆρξε τοσοῦτον ἰσχυρὰ διὰ τὸν στόλον αὐτῆς ὥστε καὶ ἐθαλασσοκράτει τριάκοντα καὶ τρία ἔτη ἀπὸ τοῦ 976—943 π. Χ. καὶ τὰ πλοῖα αὐτῆς ἐξώρμουν ἀπὸ τριάκοντα λιμένων καὶ ἡ νήσος ἐξέπεμπε ἀποικίας εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἰσχυρὸν στόλον ἔχουσα ἡ Κύπρος δὲν ἠδυνήθη πάντοτε νὰ σωθῆ ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν γειτόνων οἵτινες ἠπέλουν αὐτὴν διὰ τὸ ἐπίζηλον τῆς θέσεώς της. Οὕτω δ' ἠναγκάσθη νὰ υποταχθῆ εἰς τοὺς Ἀσσυρίους, ἀλλ' ἡ κατάκτησις αὕτη, καίπερ ἀρεῖσα ἕγη τινὰ ἐπὶ τῆς νήσου, ὑπῆρξε παροδική· ἡ δὲ Κύπρος ἐπανελθούσα εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ἐγένετο μετὰ τινος πάλιν αἰῶνος κτῆμα ἄλλων δεσποτῶν. Ἦσαν δ' οὗτοι οἱ Αἰγύπτιοι, ὧν ὁ βασιλεὺς

Ἀμασις κατέκτησεν αὐτὴν τῷ 550 π. Χ. Ἀλλ' ἡ αἰγυπτιακὴ ἀρχὴ διήρκεσε μόνον εἴκοσι καὶ πέντε ἔτη· τῷ δὲ 525 οἱ Κύπριοι ὑπετάχθησαν ἐθελουσίως εἰς τοὺς Πέρσας ἵνα σωθῶσιν ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ προσεκάλεσαν τὸν Καμβύσην. Οὕτω δὲ ἡ Κύπρος ἐγένετο μέρος τῆς πέμπτης περσικῆς σατραπείας, οἱ δ' ἐννέα βασιλεῖς ἐγένεσαν ὑπήκοοι τοῦ μεγάλου βασιλέως καὶ ἡ νήσος ἐξηκολούθει ὑπὸ τὴν περσικὴν ἀρχὴν προβαίνουσα εἰς τὰς τέχνας καὶ τὸν πλοῦτον. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἦτο μόνη φροντίς τῶν Κυπρίων ἡ ὑλικὴ εὐημερία, ἀπεπειράθησαν πολλάκις νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ· μέχρι δὲ τῆς ἐμφανίσεως τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τὴν σκηνὴν τῆς ἱστορίας, ἐπὶ πέντε σχεδὸν αἰῶνας, οἱ Κύπριοι ἐδράττοντο πάσης δυνατῆς εὐκαιρίας ἵνα τύχωσι τῆς ἐλευθερίας, καὶ ὁ βίος αὐτῶν ὑπῆρξε πάλαι διηνεκὴς μεταξὺ τῆς κατηναγκασμένης θρασκείας τῶν ζένων δεσποτῶν καὶ τῶν ἐθελουσίων ὑπὲρ αὐτονομίας ἀγόνων. Καὶ συμμετέχει μὲν τῆς ἀποστασίας τῶν Ἰώνων κατὰ τῶν Περσῶν πᾶσα ἡ νήσος πλὴν τῆς Ἀμαθοῦντος, ἀλλ' ἔπειτα ἀναγκάζεται νὰ στείλῃ ἑκατὸ πενήκοντα μακροὺς νῆας ἐπικούρους τῶν Περσῶν. Τίς δὲν γνωρίζει ἔπειτα τοὺς ἀγῶνας τῶν Ἀθηναίων πρὸς κατάκτησιν τῆς νήσου καὶ τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὸν θάνατον τοῦ Κίμωνος κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Κιτίου; Τίς δὲν ἤκουσεν ἀπὸ τῶν βάρων ἔτι τοῦ σχολείου, ὅτε ἐδιδάσκετο τοὺς λόγους τοῦ Ἰσοκράτους, τὸ ὠραῖον ὄνομα τοῦ ἀγαθοῦ τῆς Σαλαμίνας βασιλέως Εὐαγόρου, ὅστις τοσοῦτον ὑπῆρξε φιλέλληνα καὶ φιλαλήθηναιος, ὥστε νὰ σταθῆ ὁ ἀνδριάς αὐτοῦ ἐξ εὐνοίας ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ ἀγορᾷ; Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἔπεσε ἡ νήσος εἰς τὰς χεῖρας τῶν Περσῶν μέχρι τῆς ἐν Ἰσῶ μάχης (333 π. Χ.), ὅτε οἱ Ἕλληνες τῆς Κύπρου ἐκνήρθησαν ὑπὲρ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἐβοήθησαν αὐτῷ διὰ μηχανῶν καὶ πλοίων εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Τύρου, ἐκδικούμενοι οὕτω μετὰ αἰῶνας πολλοὺς τὴν Φοινικὴν ἐκείνην, ἣτις ὑπῆρξεν ἡ μεγάλη ἀντίπαλος τῶν Ἑλλήνων καὶ κατὰ τὴν Κύπρον, ὡς πολλαχοῦ τῆς Μεσογείου. Οὐδὲ περιωρίσθησαν οἱ Κύπριοι εἰς μόνην ταύτην τὴν ἐπικουρίαν, ἀλλ' ὁ μὲν βασιλεὺς τοῦ Κιτίου ἐδωρήσατο εἰς τὸν νεαρὸν ἥρωα μάχαιραν θαυμαστὴν, Κύπριοι δὲ ἄνδρες ἠκολούθησαν εἰς τὸν ναύαρχον τοῦ Ἀλεξάνδρου Νεάρχον κατὰ τὸν περίπλου τοῦ περσικοῦ κόλπου. Ἐπῆλθον ἔπειτα οἱ φιλόνηκοι χρόνοι τῶν στρατηγῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ πολλὴ ἐπεκράτησεν ἐν αὐτοῖς ἔρις περὶ τῆς Κύπρου, ἕως ἐγένετο κύριος τῆς νήσου Πτολεμαῖος ὁ Ἀγάγος τῷ 306 π. Χ. Τότε δ' ἀπώλεσεν ἡ νῆσος ὑπὸ τοὺς Λαγίδας τῆς Αἰγύπτου τὴν σκιά τῆς προτέρας αὐτονομίας, τοὺς βασιλεῖς αὐτῆς καὶ τὰς προνομίας, ἐγένετο δὲ κτῆμα τοῦ αἰγυπτιακοῦ στέμματος. Οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου

ἐπεκλήθησαν καὶ βασιλεῖς τῆς Κύπρου, ἰδιαίτερος δὲ ἄρχων ἐπέτλετο εἰς τὴν Σαλαμίνα καλούμενος στρατηγὸς καὶ ναύαρχος καὶ ἀρχιερεὺς ὁ κατὰ τὴν νήσον. Ἀλλ' ἡ δεσποτικὴ τῶν Λαγιδῶν δυναστεία καὶ αἱ ἐριδες μετὰ τῶν Σελευκιδῶν τῆς Συρίας ἐπήνεγκον τέλος τὴν κατάκτησιν τῆς νήσου ὑπὸ τῆς Ῥώμης, ἐπελθούσαν δι' αἰφνιδίου καὶ βιαίου ψηφίσματος τῆς Ῥωμαϊκῆς συγκλήτου, ὅπερ κατηγορήθη δεινῶς καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαίων. Συνέβησαν δὲ ταῦτα τῷ 59 π. Χ.

Οὕτως ἡ Κύπρος μετὰ μακρὰν περίοδον ἐτῶν, μεταμείψασα δόξαν μετὰ δόξαν καὶ δεσπότην μετὰ δεσπότην, ἐγένετο κτῆμα Ῥωμαϊκόν. Περὶ δὲ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξουσίας ὀλίγα ἀρμύουσιν, ἐπειδὴ ὀρθῶς ἐρρήθη ὅτι διὰ τὴν Ἑλλάδα αὕτη δὲν διέφερε πολὺ τῆς τουρκικῆς δυναστείας. Ὡς δὲ ἡ κατάκτησις τῆς νήσου ὑπῆρξεν αἰφνιδίως ἀρπαγῆ, οὕτως ἡ πρώτη πράξις τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ νήσῳ ὑπῆρξεν αἰσχυρὰ ἀπεμπόλησις τῶν δημοσίων θησαυρῶν. Τίς δὲ ὁ διαπράξας τὸ ἄδικον ἐγκλήμα; Ὁ δίκαιος Κάτων! Χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ ἀγγεῖα, πορφυρὰ ὑφάσματα, πολύτιμοι λίθοι, πολυτελῆ σκεῦη ἐπωλήθησαν ἐσπευμένως ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ, ἐν δὲ τῇ ἀγορᾷ τῆς Ῥώμης θριαμβευτικῶς ἐπέδειξεν ὁ Κάτων τὰ κινώτια τὰ περιέχοντα τὸ τίμημα τῆς ἀνομίας, 250,000,000 περίπου σημερινῶν δραχμῶν. Τὸ ποσὸν τοῦτο παρέχει ἰδέαν μικρὰν τοῦ μεγάλου ἐν τῇ ἀρχαιότητι πλοῦτου τῆς νήσου, πλοῦτου παρελθόντος μὲν τὸ πρῶτον ἐκ τῶν φυσικῶν προϊόντων τῆς νήσου, προξενήσαντος δ' εἴτα εὐμάρειαν τοῦ βίου καὶ διαφθορὰν οὐ μικράν. Ἡ διαφθορὰ δὲ αὕτη κῆρύχθη ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπαισθητῶς καὶ κατ' ὀλίγον ἐξέλειπεν ἀπὸ τῆς ψυχῆς τῶν Κυπρίων τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας καὶ ἡ δύναμις τῆς αὐτενεργείας. Ῥωμαῖος ἀνθρώπος, ἐδρεύων ἐν Πάφῳ, δίδωκε τὴν νήσον, ἀλλὰ σπάνιοι ὑπῆρξαν διοικηταὶ φιλόνηκοι καὶ βέλται οἷος ὁ Κικέρων, οἱ δὲ πλείστοι ἦσαν πλεονέκται φιλόχρυσοι μόνον σκοπὸν ἔχοντες τὸν χρηματισμὸν. Βραδύτερον δὲ ποτε ἠδύνατο νὰ λογισθῆ ἡ νήσος εὐτυχὴς ὅτε οἱ καλλίτεροι τῶν αὐτοκρατόρων ἐφρόντιζον περὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν τεχνῶν. Ἀλλ' εἶχεν ἤδη ἐκλίπει ἡ λάμψις ἡ πολλὴ καὶ ὁ πολύνυχος στόλος καὶ ἡ πληθὺς τῶν ἀγαμάτων· δὲν ὑπῆρχεν Εὐαγόρας φιλέλληνα βασιλεὺς οὐδὲ ὦρμον πρὸ τοῦ Κιτίου τριήρεις ἀθηναϊκῆς. Ἐβραχίαι μεταλλευταὶ ἐξώρυσσον τὸν χαλκὸν τῶν μεταλλείων ὑπὸ τὴν φρουρὰν Ῥωμαίων δορυφύρων. Ἡ ἀποικία δὲ αὕτη ἠύξανε καθ' ἑκάστην· τέλος δὲ ἡμέραν τινὰ ἀφίχθησαν εἰς τὴν Πάφον, ὑπάτου ἐντος τοῦ Παύλου Σεργίου, δύο Ἰουδαῖοι οἵτινες δὲν ἦλθον νὰ λάβωσιν, ἀλλὰ νὰ δώσωσι, δὲν ἐζήτουν χαλκὸν, ἀλλὰ διένεμον χρυσόν. Ἐν τῇ γῆ τῆς Κύπρου ἐλάλου περὶ Ἰησοῦ καὶ τῶν διδασκασμάτων αὐτοῦ ὁ Παῦλος καὶ

ὁ Βαρνάβας, ἀλλ' ἡ νέα θρησκεία διεδόθη καὶ ἐστερεώθη κατὰ μικρὸν καὶ μετ' ἀγῶνας πολλοὺς καὶ αἱματηροῦς. Τέλος δ' ὅμως ὑπερίσχυεν ὁ χριστιανισμὸς ἐν τῇ νήσῳ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἰδρύθησαν περὶ τὰς τριάκοντα ἐπισκοπᾶς, ὧν πρῶτατο δίκην μητροπόλεως ἡ Κωνσταντία, ἣτοι ἡ παλαιὰ Σαλαμίς. Διεδόθη δὲ ἡ νέα θρησκεία μετὰ τῶν αὐτῶν καὶ ἀλλαχοῦ ἐξωτερικῶν τύπων· καὶ ἐπληρώθησαν μὲν αἱ ἀκταὶ καὶ αἱ ἀκρῶρειαι τῆς νήσου ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων καὶ εἰκόνων θαυματουργῶν καὶ ἐφαίδρυναν τὰς ἐρημίας αὐτῆς πανηγύρεις θρησκευτικαί, ἀλλὰ δὲν ἐξέλιπε τελείως ἡ ἀνάμνησις τοῦ παρελθόντος, παρὰ δὲ τὴν Παναγίαν τοῦ Κύκου καὶ τὴν Τροσδίτισσαν καὶ τὴν Χρυσορογιάτισσαν λατρεύεται, ὡς λέγουσιν, ἡ Παναγία ἡ Ἀφροδίτισσα. Ἀλλ' ἡ μιγὰς αὕτη ἀγία δὲν εἶνε παιδρὰ ὡς ἡ Κύπρις καὶ ἡ Παφία, ἀλλὰ στυγνὴ τις καὶ ἔχει τοὺς ὀφθαλμοὺς μεστὸς μελαγχολίας ὡς τις εἰκὼν ἱστορηθεῖσα ὑπὸ Λουκᾶ τοῦ Ἀποστόλου, κατὰ τὴν κοινὴν δοξασίαν.

Ἐν ᾧ δὲ κατ' ὀλίγον ἐν τῇ πίστει τοῦ λαοῦ ἡ Ἀφροδίτη μετεμορφώθη εἰς τὴν Ἀφροδίτισσαν, ἐγένετο καὶ ἄλλη οὐχ ἥσσον σπουδαία μεταβολή· μετὰ τὸν χωρισμὸν δὴλα δὴ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ἡ ἀνατολικὴ βασιλεία ἐγένετο κατὰ μικρὸν ἑλληνικὴ καὶ ἡ Κύπρος διωκεῖτο ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ἐκκλησιαστικῶς μὲν ἐζήρητο μέχρι τινὸς ἐκ τῆς Ἀντιοχείας, εἴτα δ' ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἕως τῷ 690 ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Β' ἀνεγνωρίσθη τὸ αὐτοκέφαλον τῆς μητροπόλεως τῶν Κυπρίων, ἣτις μετωνομάσθη Νέα Ἰουστινιανούπολις πρὸς τιμὴν αὐτοῦ. Πολιτικῶς δὲ διωκεῖτο ἡ νήσος ὑπὸ στρατηγῶν οἵτινες οὔτε καλλίτεροι οὐδὲ χειρότεροι ἦσαν τῶν συνήθων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις βυζαντινῶν ἀρχόντων. Διὰ τοῦτο δ' ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ τῆς βυζαντινῆς ἀρχῆς δὲν ἔλειψαν οὔτε καταπιέσεις τῶν ἐγγχωρίων ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, οὔτε ἐπαναστάσεις αὐτῶν τε καὶ τοῦ λαοῦ κατὰ τῆς μητροπόλεως. Ἀλλὰ τὸ κυριώτατον ἐπισημῶν τῆς ἱστορίας τῆς νήσου ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ὑπῆρξεν αἱ συνεχεῖς ἀπέπειραι τῶν Ἀράβων πρὸς κατάκτησιν τῆς Κύπρου. Ἠρξάτο δὲ ὁ τολμηρὸς οὗτος λαὸς ἀπειλῶν τὰ ἔρια τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου· ὅτε δὲ σὺν τῷ χρόνῳ ἐγενήθησαν κύριοι τῆς Αἰγύπτου, τῆς Συκελίας, τῆς Ἰσπανίας καὶ ἡμαζῶν αἱ τέχναι αὐτῶν καὶ τὰ γράμματα ἀπὸ τοῦ Βαγδάτιου μέχρι τῆς Κορδύνης, δὲν ἠδύναντο νὰ μείνωσιν ἐξω τῆς περιοχῆς τῶν κατακτήσεων αὐτῶν αἱ ἑλληνικαὶ νῆσοι. Ὡς εἶδος δὲ ἡ Κύπρος διὰ τὴν θέσιν αὐτῆς καὶ τὸν πλοῦτον εἶλεσεν αὐτοὺς εἴπερ τις καὶ ἄλλη. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἐξόμοιο αἰῶνος μεσοῦντος μέχρι τοῦ δεκάτου δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ Κύπρος κατεκτάτο ἐναλλάξ παρὰ τῶν Ἀράβων

καὶ πάλιν ἐπανήρχετο εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Οὕτω δὲ προβληματικὴ καὶ κινδυνώδης εἶχε καταστῆθαι διὰ τοὺς Βυζαντινοὺς ἕνεκα τῆς ἐπιμονῆς τῶν Ἀράβων ἢ κατοχῆ τῆς Κύπρου, ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ὁ Β' τῷ 688 ἀπεπειράθη νὰ συνοικήσῃ τοὺς Κυπρίους πανοικεῖ κατὰ τὸν Ἑλλησπόντον. Ἀλλὰ καὶ παρὰ πάντας τούτους τοὺς κλονισμοὺς διὰ τῆς παραδόξου δυνάμεως ἦν ἤντλει τὸ βυζαντικὸν κράτος ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ σπλάγγων, πάντοτε ἀπειλούμενον ἀλλὰ καὶ πάντοτε ἀναβιοῦν, ἀπετοβήθη ὁ κίνδυνος καὶ ἡ Κύπρος ἔμεινε τέλος ὑποχείριος εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς, σωθεῖσα ἀπὸ τῶν Μωαμεθανῶν.

Ἀλλ' ἤδη ἐπὶ ἤρχοντο κύνδουνοι νέοι κατὰ τοῦ ταλαιπώρου κράτους, ὅπερ ἀμυνθῆν κατὰ τῶν ἀπίστων, δὲν ἠδυνήθη νὰ σωθῆ ἀπὸ τῶν ὁμοπίστων οἵτινες ἐνεδύθησαν τὸν σταυρὸν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ τάφου τοῦ Σωτῆρος.

Μετὰ μακρὰς ἀταξίας αἰτινες ἐπήνεγκον τὴν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Κύπρου αὐτογνώμονα ἀνάβασιν Ἰσακίου τοῦ Κομνηνοῦ, καταγομένου ἐκ τοῦ οἴκου τῶν ὁμωνύμων αὐτοκρατόρων, Ῥιχάρδος ὁ Λεοντόθυμος ἐκστρατεύων κατὰ τῆς Παλαιστίνης προσωρμίσθη τῷ 1191, ὑπὸ τρικυμίας ἀναγκασθεὶς, εἰς τὴν Κύπρον. Θελήσας δὲ ὁ Ἰσαάκιος νάντιταχθῆ αὐτῷ διὰ τῶν ὄπλων τῆς ἀπάτης καὶ τῶν τοῦ πολέμου ἐπέσυρε τὴν ὄργην τοῦ γενναίου Ἀγγλοῦ καὶ ἠττήθη αἰσχυρῶς παρὰ τὴν Λεμισσό. Ἡ δὲ νίκη αὕτη ὑπῆρξεν ἀφορμὴ τῆς κατακτῆσεως ἀπάσης τῆς νήσου ὑπὸ τῶν μετὰ τοῦ Ῥιχάρδου, ἐν οἷς καὶ ὁ Γουίδων ὁ Λουζινιαν, ὅστις καὶ ἐκυρίευσεν τὴν Ἀμμόχωστον καὶ τὸ φρούριον τῆς Κερυνείας. Συνέτεινε δὲ εἰς τὴν εὐχερῆ ταύτην ὑπὸ τῶν ξένων κατακτῆσιν τῆς νήσου καὶ ἡ ἀπέχθεια τῶν Κυπρίων κατὰ τοῦ ὁμογενοῦς τυράννου Ἰσακίου. Ἀλλὰ βραχὺν μετὰ ταῦτα χρόνον τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα, ἐξεγερθὲν καὶ πάλιν, προὐκάλεσεν ἐπανάστασιν κατὰ τῶν ἀλλογενῶν, ἐν ᾧ μάλιστα ἤδη εἶχεν ἀποχωρῆσαι ἐκ τῆς νήσου εἰς Συρίαν ὁ τῆς Ἀγγλίας βασιλεὺς, σύρων μεθ' ἑαυτοῦ δέσιμον τὸν πρῶτον ἄρχοντα τῆς νήσου. Καὶ ἡ μὲν ἐπανάστασις ἐκείνη κατεβλήθη ταχέως, ἀλλ' ἡ ἐνδειξις τοῦ φρονήματος τῶν Κυπρίων ἐπεισε τὸν Ἀγγλον μονάρχη νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς νέας αὐτοῦ κτήσεως, καὶ ἐπώλησε τὴν νῆσον εἰς τοὺς Ναΐτας ἀντὶ 1,350,000 δραχμῶν περίπου.

Καὶ οἱ μὲν Ναῖται δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μείνωσι μακρὸν χρόνον ἐν Κύπρῳ διὰ τὴν ὀμότητα αὐτῶν καὶ τὴν ἀντίστασιν τῶν ἰθαγενῶν. Ἀλλὰ ταχέως εὗρεν ὁ Ῥιχάρδος ἀντικαταστάτην αὐτῶν, τὸν Γάλλον ἱππότην Γουίδωνα Λουζινιαν, ὅστις ἠγόρασεν ἐπὶ τῷ αὐτῷ τιμῆματι τὴν νῆσον.

Ἐπὶ τρεῖς σχεδὸν αἰῶνας ἤρξε τῆς νήσου ὁ οἶκος τῶν Λουζινιαν. Πολλοὶ τῶν ἡγεμόνων κα-

τέστησαν ἀγαπητοὶ εἰς τοὺς λαοὺς αὐτῶν, καὶ τοὶ δὲν συνεβιάζετο πάντοτε τὸ συμφέρον τοῦ δυναστεύοντος οἴκου μετὰ τῆς θελήσεως τῶν ὑπηκόων. Οἱ Λουζινιαν ἀνήγειραν πανταχοῦ τῆς νήσου πύργους καὶ φρούρια πρὸς ἀμυναν ἀπὸ τῶν ξένων ἐπιδρομῶν καὶ ἀσφάλειαν κατὰ τῶν ἐγχωρίων, διὰ συνετῆς δὲ διοικήσεως ἔφθασε τὸ κράτος αὐτῶν εἰς μεγίστην ἀκμὴν, μάλιστα ἀπὸ τοῦ 1285 μέχρι τοῦ 1373, ἰδίως δὲ ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς Ἐρρίκον Β', Οὐγόνα τὸν Δ', Πέτρον τὸν Α'. Ἡ Σμύρνη καὶ ἡ Ἀλεξάνδρεια ἐκυριεύθησαν τότε ὑπὸ τῶν βασιλείων τῆς Κύπρου καὶ οἱ Ἐμίραι τῶν συριακῶν παραλίων ἐπλήθυνον φόρους εἰς τὸ ἀκμαῖον κράτος.

Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ περιληφθῶσιν ἐν τῇ βραχεῖα ταύτῃ πραγματεία, ἥτις περιλαμβάνει μόνον συνοπτικῶς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου, αἱ τύχαι τῆς Κύπρου ἐπὶ τοῦ οἴκου τῶν Λουζινιαν, περὶ ὧν τρίτομον μακρὰν συγγραφὴν ἐδημοσίευσεν ὁ Γάλλος λόγιος Mas-Latrie, καὶ τὰς ὁποίας περιγράφουσι διὰ μακρῶν αἰ ἐγχώριοι κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας χρονογράφοι, οὓς ἐξέδωκεν ὁ φιλόπονος κ. Κ. Σάθας. Ἄς ἀρκεσθῶσι δ' οἱ ἀναγνώσται τῆς Ἐστίας εἰς τὴν ἐξῆς βραχειαν, ἀλλ' ἀξιόλογον περιγραφὴν τῆς καταστάσεως τῆς Κύπρου ἐπὶ τῶν Λουζινιαν, ἣν παρενεῖρει εἰς τὸ περὶ Κύπρου ἀξιόλογον αὐτοῦ σύγγραμμα ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς V. Löher

«Ἐπὶ τῶν χρόνων τούτων ἡ νῆσος εἶχε καταπτῆ τὸ κυριώτατον κέντρον τοῦ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἐμπορίου. Αἱ πραγματεῖαι αἱ ἐρχόμεναι ἐκ τῆς Ἰνδίας εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐκ τῆς ἐνδοτέρας Ἀσίας εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Συρίας καὶ αἱ μεταβιβαζόμεναι ἀπὸ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀνατολὴν συνήγοντο ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν Κύπρῳ, ἀντηλλάσσοντο ἐνταῦθα πρὸς ἀλλήλας ἢ μετεκομίζοντο ἐντεῦθεν εἰς ἀπώτερα μέρη. Ὅσοι δὲ περισσώτεροι πόλεις ἐπιπτον ἐκεῖ πέραν εἰς χεῖρας μουσουλμανικὰς καὶ ἔχοντο τοὺς χριστιανούς αὐτῶν κυρίους, τόσῳ περισσώτεροι ἐμποροὶ καὶ βιομήχανοι ἔφευγον εἰς Κύπρον καὶ τόσῳ μᾶλλον ἠύξανεν τῆς νήσου ταύτης ἡ ἐμπορικὴ σημασία. Αἱ πόλεις Λεμισσῶς, Πάφου, Κερύνειας ἔγεμον ἐμπόρων καὶ τραπεζιτῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, Δαμασκοῦ, Βηρυττοῦ καὶ Ἀλεξανδρείας, ἐκ Βενετίας, Πίσας, Γενούης, Βαρκελώνης καὶ Μασσαλίας. Δὲν ὑπῆρχε καθ' ἅπασαν τὴν Μεσόγειον ἐμπορεῖον σπουδαιότερον τῆς Ἀμμοχώστου. Ἐδίδε δὲ ζῶν ἀπαύστως εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κύπρου καὶ τὸ βέημα τῶν προσκυνητῶν τῶν μεταβιβαζόντων εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον ἢ ἐρχομένων ἐκεῖθεν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ γεωργία, ἡ κτενική καὶ ἡ βιομηχανία περιέπετο ὑπὸ ἐπιμελῶν ἀνδρῶν, ἐπληθύνθησαν τὰ πλοῦτη, ἀλλὰ σὺν αὐτοῖς καὶ ἡ τρυφὴ καὶ ἀνηθικότης εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον.

» Ἐχομεν ἐξεικόνισιν τῆς Κύπρου τῶν τότε

χρόνων ὑπὸ Λουδόλφου τοῦ ἐκ Sudheim, ὅστις ἐπὶ πέντε ἔτη περιηγήθη ἐν τῇ Ἀνατολῇ, τῷ δὲ 1350 ἔγραψε τὸ ἄριστον ὁδοιπορικὸν τοῦ αἰῶνος ἐκείνου. . . «Ἡ Κύπρος, γράφει, εἶνε ἡ εὐγενεστάτη καὶ ἐνδοξοτάτη τῶν νήσων, ἀλλὰ καὶ ἡ πλουσιωτάτη, οὐδεμία δὲ ἄλλη ἐξισοῦται πρὸς αὐτὴν, εἶνε δὲ καὶ περὶ πάντα τάγαθὰ εὐφοροτέρα πάσης ἄλλης. Ὡς λέγεται ἐν τῇ ἀγίᾳ Γραφῇ, ἡ Κύπρος κατωκλήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἰάφεθ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Νῶε. Διακρίνεται μεγάλως πασῶν τῶν ἄλλων χωρῶν διὰ τὸ ὕψος αὐτῆς, περιβάλλεται δὲ ὑπὸ πασῶν τῶν παραλίων πόλεων, δηλαδὴ τῶν τῆς Αἰγύπτου, Συρίας, Ἀρμενίας, Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος, ὡς ὑπὸ ζώνης. Εἰς πάσας ταύτας τὰς πόλεις δύναται τις νὰ καταπλεύσῃ τὸ πολὺ μετὰ μίαν ἡμέραν. Ἡ Νικωσία (Λευκωσία) εἶνε ἡ πρωτεύουσα, κεῖται δ' ἐν μέσῃ τῇ Κύπρῳ ὑπὸ τὰ ὄρη ἐν χώρᾳ πεδινωτάτῃ καὶ ἐν κλίματι ὑγιεστάτῳ. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ πόλει κατοικοῦσιν ἕνεκα τῆς πραότητος καὶ ὑγιεινότητος τοῦ ἀέρος ὁ βασιλεὺς τῆς Κύπρου καὶ πάντες οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ ἄλλοι μεγιστᾶνες τοῦ βασιλείου καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες, κόμητες, εὐγενεῖς καὶ βαρῶνοι καὶ ἱππῶται κατοικοῦσιν τὸ πλεῖστον ἐνταῦθα, ἐπιδιδόμενοι ὁσημέραι εἰς τοὺς ἀγῶνας, τὰς ἱπποδρομίας καὶ ἰδίως τὰ κυνηγέσια· διότι ὑπάρχουσιν ἐν Κύπρῳ αἰγάγροι, ὧν ὅμοιοι δὲν εὐρίσκονται ἀλλαχοῦ τοῦ κόσμου. Θηρῶνται δὲ τούτους διὰ λεοπαρδάλεων, ἀλλῶς δὲ δὲν δύνανται νὰ συλληφθῶσιν. Ὑπάρχουσι δ' ἐν Κύπρῳ ἄρχοντες, εὐγενεῖς, βαρῶνοι, ἱππῶται καὶ οἰκοκύριοι πλουσιώτεροι τῶν ἀλλαχοῦ τῆς γῆς οἰκόντων, ἐπειδὴ ὁ ἔχων αὐτόθι προσόδους 3,000 φλορινίων (36,000 φράγκων περίπου) θὰ ἰσθωρεῖτο ἔχων ὀλιγώτερα τοῦ ἔχοντος ἀλλαχοῦ τρία μάρκα. Δαπανῶσι δ' ὅμως πᾶσαν αὐτῶν τὴν περιουσίαν εἰς τὰ κυνηγέσια. Οὕτω δὲ ἐγνώρισεν κόμητά τινα τῆς Ἰάφρας ἔχοντα πλέον ἢ πεντακόσια λαγωνικά, ἐκάστη δὲ δυὰς κυνῶν ἔχει κατὰ τὸ ἔθος ἴδιον ὑπηρετὴν καθαρίζοντα αὐτοὺς, λούοντα καὶ μυρίζοντα, τοῦθ' ὅπερ θεωρεῖται ἐκεῖ ἀναπόφευκτον διὰ τοὺς θηρευτικούς κύνες. Ὅμοιος ἔχει τις εὐπατρίδης τοῦλάχιστον δέκα ἕως δώδεκα ἰέρακας ἀπαιτοῦντας ἰδίας δαπάνας καὶ ὑπηρεσίας. Ἐγνώρισεν δ' ἐν Κύπρῳ πολλοὺς εὐγενεῖς καὶ ἱππῶτας, οἵτινες θὰ ἠδύναντο εὐχερέστερον νὰ διατηρήσωσι καὶ διαθρέψωσι διακοσίους ἐνόπλους παρὰ τοὺς κυνηγούς καὶ ἰσρακοτρόφους αὐτῶν. Ἐπειδὴ ὅταν ἐξέρχωνται ἐπὶ θῆραν, κατασκηνοῦσι πολλάκις ἐπὶ μῆνα ὅλον ἐν τοῖς δάσεσι καὶ ἐπὶ τῶν ὄρεων καὶ μεταίρουνται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, σχολάζοντες περὶ κύνες καὶ ἰέρακας καὶ φέροντες μεθ' ἑαυτῶν πάντα τὰναγκαῖα καὶ τὰς προσηκούσας τροφὰς ἐπὶ καμήλων καὶ κτηνῶν.»

» Μετὰ ταῦτα διηγείται ὁ περιηγητὴς πῶς

πάντες οἱ ἄρχοντες οὗτοι καὶ κύριοι μετέβησαν εἰς Κύπρον ἐκ τῆς Ἁγίας Γῆς καὶ ὅτι ἕνεκα τῆς ἐν Κύπρῳ συρροῆς πραγματειῶν καὶ προσκυνητῶν ἐκ πάσης τῆς γῆς «ἀκούει τις αὐτόθι ἀπὸ πρώτας μέχρις ἐσπέρας ὄψε θρούλους καὶ νέα καὶ πᾶσαι αἱ γλώσσαι εἶνε καταληπταὶ καὶ λαλοῦνται καὶ διδάσκονται ἐν ἰδίοις σχολείοις. Ἀλλ' ἡ πλουσιωτάτη πόλις ἦν ἡ Ἀμμόχωστος. «Πολίτης τις τῆς πόλεως ταύτης ἠραβῶνισέ ποτε τὴν θυγατέρα του, ἥτις εἶχε κοσμήματα τῆς κεφαλῆς οὕτω πλούσια, ὥστε οἱ μεθ' ἡμῶν ἐλθόντες Γάλλοι ἱππῶται τὰ ἐξετίμησαν ὡς πολυτιμώτερα πάντων τῶν κειμηλίων τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας. Ἐμπορὸς τις τῆς πόλεως ταύτης ἐπώλησεν εἰς τὸν σουλτάνον σφαῖραν χρυσοῦν, σύμβολον τῆς ἀρχῆς, κεκοσμημένην διὰ μόνων τεσσάρων πολυτίμων λίθων, ἐνὸς ἀνθρακῶς, ἐνὸς μαργαρίτου, ἐνὸς σαπφείρου καὶ ἐνὸς σμαράγδου, ἀντὶ 60,000 φλορινίων (730,000 φράγκων), καὶ ὅμως ἐζήτησε κατόπιν νὰ ἐξαγοράσῃ τὸ αὐτὸ κειμήλιον ἀντὶ 100,000 (1,230,000 φράγκων), τοῦθ' ὅπερ δὲν κατώρθωσε. . . Ἐν τινι φαρμακείῳ τῆς πόλεως ταύτης ὑπάρχει πλειοτέρα ξυλαλὴ παρ' ὅσῃν θὰ ἠδύναντο νὰ παραγάγῃσι πέντε ἀμάξια. Περὶ δὲ τῶν ἀρωμάτων σιγῶ, διότι ταῦτα εἶνε οὕτω κοινὰ αὐτόθι ὅσον ὁ ἄριστος παρ' ἡμῶν καὶ ἀντὶ ὁμοίως μικρῶν τιμῶν πωλοῦνται. Ἀλλ' οὐδὲν τολμῶ πλέον νὰ εἶπω περὶ πολυτίμων λίθων καὶ χρυσοῦραντων ἐνδυμάτων καὶ ἄλλου πλούτου, διότι τὰ τοιαῦτα θὰ ἦσαν παρ' ἡμῶν ἀπίστα καὶ ἀνήκουστα.»

Διὰ τοιούτων χρωμάτων ἐξεικονίζει ὁ λιτὸς Γερμανὸς κληρικὸς τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἀκμὴν τῆς νήσου κατὰ τὸν ἸΔ' αἰῶνα. Ἀληθὲς δ' εἶνε ὅτι ἡ ἐποχὴ αὕτη ὑπῆρξεν ἡ λαμπροτάτη διὰ τὴν Κύπρον. Ἐκτοτε δὲ οὔτε συμφοραὶ ἔλειψαν, ἐν αἷς καὶ ἡ τῷ 1473 ὑπὸ τῶν Γενουησίων καταλήψις τῆς Ἀμμοχώστου, οὗτ' ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ κατ' ὀλίγον ἡ παρὰ κτῆ, ἕως ἡ Βενετία ἐζήτησεν ἐπωφελομένη δεξιῶς τῶν περιστάσεων καὶ τῆς ὑπαρχούσης διχονοίας νὰ κατακτήσῃ τὴν νῆσον. Ὡς ὄργανον δὲ ταύτης τῆς ἀποκτήσεως ἐξελέχθη ὑπὸ τῆς βενετικῆς συγκλήτου ἡ ὠραία θυγάτηρ τοῦ εὐπατρίδου Κορνάρου Αἰκατερίνη, ἥτις στεφθεῖσα μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰακώβου, μετὰ τὸν τούτου ὑποπτον θάνατον ἠναγκάσθη ὑπὸ τῆς πολιτείας νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτὴν τὴν γ. *Lucieia* νήσον. Καὶ διὰ μὲν τὴν ἱστορίαν ἡ Αἰκατερίνα Κορνάρου εἶνε ὅτι ὑπῆρξε καὶ διὰ τὴν σύγκλητον τῆς Βενετίας, τὸ ὄργανον τῆς κατακτῆσεως τῆς Κύπρου ὑπὸ τῶν Βενετῶν διὰ δὲ τὴν μυθιστορίαν, τὴν ποίησιν καὶ τὴν γραφικὴν ἡ κόρη αὕτη τῆς βενετικῆς πολιτείας, ἡ ὠραιότατη γυνὴ τοῦ αἰῶνος, ὑπῆρξε τὸ ἀντικείμενον ἀξιολόγων καλλιτεχνημάτων δι' ὧν παριστάνονται αἱ δραματικαὶ περιπέτεια,

του βίου του ωραίου τούτου θύματος σκοπῶν μοχθηρῶν ἀλλοτρίας φιλοδοξίας.

Οὕτως ἡ Κύπρος ἔγινε τῷ 1489 κτῆμα βενετικόν, ἡ δὲ σημαία τοῦ βασιλείου ἐπὶ ὑψηλοῦ ἴστου ἐστήθη ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ ἁγίου Μάρκου ὡς καὶ ἡ σημαία τῆς Κρήτης καὶ ἔπειτα ἡ τοῦ Μωρέως. Ἐκτοτε ποικίλας ὑπέστησαν τύχαι τὰ τρία ταῦτα βασίλεια τῆς βενετικῆς ἀρχῆς· ὁ μὲν Μωρέας εἶνε ἀπὸ ἡμῶν ἤδη αἰῶνος ἐλεύθερος, ἡ δὲ Κρήτη στενάζει ἔτι ὑπὸ τοῦς Τούρκους καὶ ἡ Κύπρος εἶνε κτῆσις ἀγγλική, ἀλλ' οἱ τρεῖς ἴστοι ὑψοῦνται ἔτι ὡς πάντοτε ἐν τῇ μεγάλῃ πλατείᾳ καὶ σήμεν τιθασσῶν περιστερῶν περιπέτανται· τὰ σήματα τῆς παλαιᾶς δόξης τῆς πόλεως, ἧτις ἐγήρασαν ἐν ᾧ ἀναθάλλουσιν ἄλλαι πόλεις καὶ ἄλλα κράτη, τότε ἀνάξια λόγου. Τοιαύτη ἡ μοῖρα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων!

Ἐπὶ τῆς βενετοκρατίας ἐξέπεσαν ἡ Κύπρος οὐσιωδῶς· ἐξέλιπεν ὁ ἵπποτικός ἐκεῖνος χαρακτήρ ὃν περιβάλλοντο οἱ κάτοικοι ἐπὶ τῶν Λουζινιαν, οὓς δὲν ἐθεώρει, ἐν τέλει μάλιστα τῆς ἀρχῆς αὐτῶν, ὁ Κύπριος ὡς ξένους, ἀλλ' οἶοναι δυναστείαν ἐθνικήν. Διωκεῖτο δὲ ἡ Κύπρος ἐπὶ βενετῶν οἶοναι μέγας ἀγρὸς μεμισθωμένους εἰς καλλιεργητάς· ἐστέλλοντο δὲ αὐτοῖς τρεῖς δικηκῆται, δύο ταμίαι καὶ εἰς προνοητῆς ἔχων ὑπ' αὐτὸν χιλίους Ἀλβανούς· καὶ ἡ νῆσος ἦτο διηρημένη εἰς δώδεκα τμήματα, ἐν ἑκάστῳ δὲ τούτων στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς ἐφρόντιζε περὶ τῆς τάξεως καὶ ἡσυχίας. Οὕτω δὲ διοικουμένη ἀπέφραεν ἡ νῆσος εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον τῆς Βενετίας· περὶ τὰ 12,500,000 φράγκων καθαρῶν ἐτήσιον κέρδος.

Ἀλλὰ κατ' ὀλίγον ἠῤῥησεν ἡ δύναμις τοῦ τουρκικοῦ κράτους, τῷ δὲ 1570 ἑκατοντακισχιλίοι Τούρκοι ἐπολιόρησαν ἐπὶ ἑπτὰ ἑβδομάδας τὴν Λευκωσίαν, ἐνθα μάλιστα ὑπῆρχον 10,000 ἐνόπλιον. Ἡ πόλις τέλος ἐκυριεύθη, ἑβδομάδα δὲ ὄλην ἐξηκολούθησεν ἡ σφαγὴ καὶ ἡ δήμεσις. Ὑπὲρ τὰς εἴκοσι χιλιάδας Χριστιανῶν ἐσφάγησαν, τὰ δὲ λάφυρα ὑπῆρξαν μυθώδη. Τὰ πολυτιμώτατα τῶν λαφύρων μετὰ χιλίων εὐγενῶν παρθένων ἐπεβιβάσθησαν εἰς τὰ πλοῖα ὡς φόρος πρὸς τὸν σουλτάνον, εἶτοιμα νὰ πλεύσωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἀλλὰ τότε, ὡς ἀναφέρεται, γενναίᾳ Ἑλληνίς κόρη διεισδύσα μέχρι τῆς πυριτιδαποθήκης τοῦ πλοίου ἐνθα εἶχεν ἐπιβιβάσθη, ἔθηκε πῦρ. Ἡ φλόξ ἐπήδησε ζωηρά, πυρπολοῦσα καὶ τὰ δύο ἄλλα πλοῖα, καὶ αἱ κόραι αἱ προωρισμέναι ὡς φόρος πρὸς τὸν σουλτάνον ἔγεινον εὐγενῆς φύσεως ὑπὲρ τῆς ἰδέας τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Μετὰ τὴν ἔλθωσιν τῆς Λευκωσίας ἡ κατάκτησις τῆς λοιπῆς νήσου δὲν ἦτο δυσχερής. Ἀλλὰ τὸ ὄχυρόν φρούριον τῆς Ἀμμοχώστου δὲν παρεδίδοτο· παρῆλθον ἑβδομάδες, μῆνες, ἐν ἔτος καὶ

πλέον, ἀλλ' ὁ γενναῖος Βενετὸς φρούραρχος Βραγαδίνος ἀνθίστατο εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ στρατιωτῆ Μουσταφᾶ. Τέλος ἔπεσον ἡ Ἀμμόχωστος γενναίως, ὁ δὲ Βραγαδίνος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὑπέστησαν θάνατον μαρτύρων. Τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ γενναίου Βενετοῦ περιγράφει διὰ τῶν ἐξῆς συγκινητικώτατα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Κύπρου, τῇ ἐκδοθείσῃ τῷ 1788, ὁ Κύπριος ἀρχιμανδρίτης Κυπριακός· «Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, 7 Αὐγούστου (1571), ἀνέβη εἰς τὴν Ἀμμόχωστον ὁ ὑπερήφανος Μουσταφᾶς ὡς νικητῆς μετὰ δόξης καὶ θριάμβου, περικυκλούμενος ἀπὸ ἔλους τοῦς ἀξιωματικούς τοῦ στρατεύματος ἐν μέσῳ μιᾶς ἀγγολογῆς ἀκαταπάστου τῶν πυροβόλων καὶ μουσικῶν ὄργάνων, καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάσιν προσευχὴν του εἰς τὴν ἐκεῖ ἁγίαν Σοφίαν προστοίμασθεισαν, ἐπρόσταξε καὶ ἐκρέμασαν τὸν ἄθλιον Λουρέντζον Τιέπολον, εὐγενῆ Βενετῆζιάνον Καπετὰν τῆς Πάφου, εἰς τὴν ἀντέναν μιᾶς τῶν γαλέρων, καὶ τὸν κυβερνήτην τοῦ ἵππικοῦ στρατεύματος. Τῇ 17, ἀξιοθρήνητος ἡμέρα παρασκευῆ, ἀφ' οὗ ἐπέστρεψεν ἀπὸ τῆς τζαμῖ, ἐπρόσταξε καὶ ἐφέρθη σιδηροδέσμιος ἔμπροσθεν παντὸς τοῦ στρατεύματος ὁ τρισάθλιος Μακραντώνιος Μπραγαδίνος, τραυματισμένος, κατὰστικτος ἀπὸ πληγῆς, ἐλεεινὸν τοῖς ὄφθαλμοῖς θέαμα. Ἐπρόσταξεν αὐτὸν νὰ φέρῃ εἰς τοὺς ὄμους ἀπὸ μιᾶν σφυρίδα γεμάτην χῶμα εἰς ὅλας τὰς σειράς τῶν κανονίων ἄνω καὶ κάτω, καὶ διερχόμενος ἀπ' ἔμπροσθέν του νὰ σκύπτῃ ἕως γῆς νὰ τὸν προσκυνῇ ὡς νικητῆν του· εἶτα ἔφερον τὸν ταλαίπωρον εἰς τὴν θάλασσαν, τὸν ἔβαλαν ἐπάνω εἰς μίαν καθέκλαν καὶ μετὰ μίαν κορώναν εἰς τοὺς πόδας του, ὑψοῦσαν αὐτὸν εἰς τὴν γαλῆραν τοῦ καπετάνου τῆς Ῥόδου· δείχνοντές τον εἰς ὄλον τὸ στρατεύμα, ἡ βοή τῶν ἐνεμπαικτικῶν φωνῶν τῶν βαρβάρων γιαντζιζάρων ἐνέπλησε τὸν ἀέρα. Ἐκεῖθεν ἀποκρεμάσαντες ἔφερον τὸν δύστηνον εἰς τὴν πλατείαν, τὸν ἐγύμνωσαν, τὸν ἐκαθαλίκευσαν ἐπάνω εἰς μίαν ἀγελάδα ἀδιάντροπα καὶ μετὰ τοὺς ἤχους τῶν τυμπάνων τὸν ἐπεριτριγύρισαν τὴν πόλιν φωνάζοντες καὶ ὑβρίζοντες. Εἶτα τὸν ἔρριψαν εἰς τὴν γῆν καὶ σκληρῶς τὸν ἔγδαρον ὡς ζῶον ἕνας καταραμένος Ἑβραῖος. Ὑπόφερε μετὰ ἀνδρείαν καὶ σταθερότητα μαρτυρικήν ὁ ἀθλητῆς Μπραγαδίνος, ὑβρίζων καὶ καταπτύων τὴν βαρβαρότητα καὶ τὴν ἄθεσμον θεοσκειάν των. Τὸ δέρμα του μετὰ ταῦτα ἐγέμισαν ἄχυρα καὶ κρεμασθὲν εἰς μίαν ἀντέναν τῆς θάλαρας περιῆλθε πᾶσαν τὴν παραθαλασσίαν τῆς Συρίας εἰς ἔνδειξιν τῶν θηρωδῶν ἀνδραγαθιμάτων τοῦ βαρβάρου ἐκείνου γένους καὶ εἰς καταφρόνησιν τῶν Χριστιανῶν. Τὸ δὲ σῶμά του ἔτεμον εἰς μέρη καὶ ἐπρόσταξε νὰ κρεμάσων εἰς κάθε σειρὰν κανονίων ἕνα μέρος καὶ τὸ δέρμα μετὰ τὰς κεφαλὰς τῶν ἀνδρείων Ἐκτορος Βαγγλιῶνε καὶ λοιπῶν ἐστάθη εἰς Κωνσταντινούπολιν.»

Μετὰ τὴν ὤμην ταύτην ἐγκαίνισιν τῆς ἐν Κύπρῳ τουρκοκρατίας τί νὰ εἰπῶμεν πλέον περὶ τῆς θλιβερᾶς ταύτης περιόδου ἧτις διήρκει μέχρι τῆς χθὲς καὶ πρόην; Ἐν τῷ παλαιῷ τῶν Δογῶν ἐν Βενετίᾳ ὑπάρχει ἐξωγραφημένος σειρὰ εἰκόνων τῶν δογῶν πάντων· μία μόνη λείπει εἰκὼν καὶ ἐκεῖ μέγας πέπλος ἐξωγραφημένος φέρει τὴν ἐπιγραφὴν τήνδε· locus Marini Faldri decapitati pro criminibus (τόπος Μαρίνου Φαλιέρου κατατομηθέντος διὰ τὰ αὐτοῦ ἐγκλήματα). Ὅμοιον τι δύναται νὰ πράττῃ ὁ ἱστορῶν τὰ τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν ὅταν φθάσῃ εἰς τὴν μοιραίαν περίοδον τῆς τουρκοκρατίας. Ἐπιρρίπτωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα ἀντὶ πάσης ἐξιστορήσεως μέλανα πέπλον ἐπὶ τῆς ἐν Κύπρῳ τουρκοκρατίας. Τί γὰρ καὶ νὰ διηγηθῶμεν; Τὴν κατάπτωσιν τοῦ φρονήματος τῶν Κυπρίων ἢ τὴν ἐρήμωσιν τῶν δασῶν ἢ τὴν παραμέλησιν τῆς καλλιέργειας ἢ τὴν ἐκπτώσιν τῶν ἀλατοπηγείων ἢ τὴν ἐπελθοῦσαν διαφθορὰν καὶ αὐτοῦ τοῦ κλίματος καὶ τὴν πληθύν τῶν νοσημάτων; Δὲν ἀρκεῖ νὰ δεῖξῃ τὴν παρακμὴν τῆς νήσου ἢ σπουδαία ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων, ὅστις ἐπὶ μὲν τῶν Λουζινιαν ὑπερέβαινε τὸ ἡμισυ ἑκατομμύριον, νῦν δὲ, ὑπὸ ἄλλων ἄλλως δοξίζομενος, φαίνεται ἀνεργόμενος τὸ πολὺ εἰς 180,000; Ἡ εἰκὼν εἶνε θλιβερά· ἀς καλυρθῇ μᾶλλον διὰ μέλανος πέπλου καὶ ἀς τεθῇ ἡ ἐπιγραφὴ pro criminibus.

Ὅμοιον τι δὲ τὸ μέλλον τῆς Κύπρου νῦν ὅτε ἄλλοι πάλιν ξένοι, λαὸς ἐμπορικὸς καὶ βιομηχανικός, οἶοναι οἱ Φοίνικες τῶν κατωτέρων χρόνων, κατέλαβον τὴν ἐλληνικωτάτην νῆσον; Ἐν τῷ ἀνταγωνισμῷ τῶν Ἀγγλῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων θὰ νικήσῃ τὸ στοιχεῖον τὸ ἐλληνικὸν καὶ θὰ ὑπερευδοκιμήσῃ τοὺς ὑπερβορείους ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, ἐνθα ἄλλοτε ὑπερέτρησε τῶν Ἀσιανῶν; Εὐχρηθῶμεν τοῦτο καὶ ἐλπίζομεν ὅτι θὰ γείνη πρᾶγμα ἡ εὐχὴ ἡ ἐκφρασθεῖσα πρὸς τὸν νῦν Ἀγγλῶν διοικητὴν τῆς Κύπρου ὅτε ἐπισκέφθη τὴν Λεμισσό· «Ἐρχομεν δι' ἐλπίδος, εἶπεν ἡ προῦπαντήσασα αὐτῷ ἐπιτροπέα, ὅτι ἡ Ἀγγλία θὰ κολουθήσῃ τὸ ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις καθιερωθὲν παράδειγμα.»

Σ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

ΟΛΙΒΕΡ ΤΟΥΙΣΙΓ

Ἐκ τῶν τοῦ Καρόλου ἀλικῶν.

Συνέγραμ. 41 σελ. 601.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'

Ἐν ᾧ ἐπανευρίσκειμεν τὸν κύριον Φέιγγιν μετὰ τῆς συμμορίας αὐτοῦ.

Ἐν ᾧ ταῦτα συνέβαινον ἐν τῷ πτωχοκομείῳ, ὁ κύριος Φέιγγιν εὐρίσκειτο ἐν τῷ φουλεῷ αὐτοῦ, —τῷ αὐτῷ ὁπόθεν ἡ Νάνσυ παρέλαβε τὸν Ὀλιβερ. Ἐκεῖ καθήμενος πρὸ τῆς καπνίζούσης θερμάστρας εἶχεν ἐπὶ τῶν γονάτων του φυσηρὸν, δι' οὗ προσηγυμένως ὑπεξέκαυσε τὸ πῦρ· ἀλλ'

ἤδη ἦν βεθυισμένος εἰς σκέψεις, ἐσταυρωμένος δ' ἔχων τὰς χεῖρας καὶ τὸ μέτωπον κεκλιμένον ἐπὶ τοῦ στήθους, παρετήρει ἀφρημένους τὰς ἐσκωριασμένας πυρολαβίδας.

Ὅπισθεν αὐτοῦ ὁ πονηρὸς Ἀπανωλαδιάς, ὁ κύρ Τσάρλυ Μπέιτς καὶ ὁ κύριος Τσίτλιγκ ἐκάθηντο πρὸ τινος τραπέζης, παίζοντες μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ ἀφοσιώσεως οὐίστ· ὁ Ἀπανωλαδιάς ἔκαμνε καὶ τὸν μῦρτο ἀπέναντι τῶν ἑτέρων δύο. Ἡ εὐφυῆς αὐτοῦ πάντοτε φυσιογνωμία, ἦτο εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε ἐνδιαφέρουσα, ἔνεκα τῆς μεγίστης προσοχῆς ἣν κατέβαλεν εἰς τὸ παίγνιδιον, καὶ τῆς φροντίδος ἣν ἐδείκνυ, ὁσάκις παρουσιάζετο εὐκαιρία, εἰς τὸ νὰ ρίπτῃ ἀστραπηδὸν τὸ βλέμμα εἰς τὰ χαρτῖα τοῦ κυρίου Τσίτλιγκ καὶ εἰς τὸ νὰ κανονίζῃ συνετῶς τὰ ἰδικά του συμφώνως πρὸς τὰς παρατηρήσεις, ἀς ἐποίησεν ἐπὶ τῶν τοῦ γείτονός του. Ἐπειδὴ ἦτο πολὺ ψυχρὸς, ἔφερε τὸν πῖλον ἐπὶ κεφαλῆς, ὡς εἶχε συνήθειαν· διὰ τῶν ὀδόντων δὲ ἐσφιγγε πηλίνην πίπαν, ἣν ἐξῆγε τοῦ στόματός του μόνον ὁσάκις ἤθελε νὰ πῖν ἀναψυκτικὸν ποτὸν ἐκ μεγάλου τινὸς κανατίου, πλήρους γλίν καὶ ὕδατος, τεθειμένου δ' ἐπὶ τῆς τραπέζης διὰ τὴν διασκέδασιν τῆς συνοτροφίας.

Καὶ ὁ κύρ Μπέιτς ἐπίσης προσεῖχεν εἰς τὸ παίγνιδιὸν τοῦ ἄλλ' ἐπειδὴ ἦτο φύσεως παραχωδεστέρας τῆς τοῦ ἐντίμου φίλου του, προσέτρεχε συχνότερον εἰς τὸ κανάτιον τοῦ γλίν, καὶ ἐτόλμα νὰ λέγῃ πολλοὺς ἀστεϊσμούς καὶ παρατηρήσεις ἀναρμόστους, οὐδόλως ἐμπρέποντας εἰς σοβαρὸν οὐιστοπαίκτην. Ὁ Ἀπανωλαδιάς, ἐκ τῆς συνδεύσεως αὐτοῦς στενῆς φιλικῆς ὁμιώμενος, πλέον ἢ ἄπαξ ἐποίησεν εἰς τὸν ἀξιοτίμον σύντροφόν του τὰς δεούσας παραστάσεις, ἀς ὁ κύρ Μπέιτς ἐδέχετο ἐπιχαρίτως, περιοριζόμενος μόνον εἰς τὸ νὰ παρακαλῇ τὸν φίλον του νὰ ὑπάγῃ νὰ κουρεύεται ἢ νὰ ζύη κοιλιὰς. Ἡ ἐτοιμότης τῶν ἀπαντήσεων τούτων καὶ ἄλλων παραπλησίων, εὐφυῶν ἅμα καὶ ἀβροτάτων, διήγειρον εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν τὸν θαυμασμὸν τοῦ κυρίου Τσίτλιγκ. Ἀξίον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος καὶ ὁ κύρ Μπέιτς ἔχον πάντοτε ἢ δὲ περιστάσει αὕτη ἀντὶ νὰ δυσχερεστῇ τὸν κύρ Μπέιτς, ἐφαίνετο τούναντιον ὅτι τὸν διεσκέδαζε τὰ μέγιστα· εἰς τὸ τέλος ἐκάστου παίγνιδίου ἐγέλα σφοδρότερον τοῦ συνήθους καὶ διεκήρυττεν ὅτι καθ' ὄλον του τὸν βίον δὲν ἔλαβε τσαυτὴν εὐχαρίστησιν εἰς χαρτοπαίγιον.

«Χάνομεν διπλῆ τὴν παρτίδα, εἶπεν ὁ κύριος Τσίτλιγκ, μαρφέσας καὶ ἐξαγχιῶν ἡμῖσιαν κορώναν τοῦ θυλακίου του· ποτέ μου δὲν εἶδα τύχη ὅσῃ τὴν δική σου, Τζάκ· τί το θέλεις ἀν εἶχαμεν ὠραία χαρτῖα ὁ Τσάρλυ καὶ ἐγὼ, τίποτε δὲν ἠμπορέσαμε νὰ κίνομεν.»

Ἡ παρατήρησις αὕτη, ἡ μᾶλλον ὁ παραπο-

νητικὸς τρόπος δι' οὗ ἐγένετο, ἐφαιδρυνεν ἐπὶ τοσοῦτον τὸν Τσάρλυ Μπέιτς, ὥστε οἱ καγχασμοὶ τοῦ ἀπέσπασαν τὸν Ἰουδαῖον τῶν σκέψεων αὐτοῦ, καὶ ἠρώτησε τί συνέβαινε.

«Τί τρέχει; Φέιγγιν! ἀνερώνησεν ὁ Τσάρλυ ἤθελα νὰ ἔβλεπες καὶ σὺ τὴν παρτίδα; ὁ Τῶμ Τσίτλιγκ δὲν ἔκαμεν οὐδὲ ἓνα πόντο, καὶ ἔχουν ὁ σύντροφός του ἀπέναντι τοῦ Ἀπανωλαδιᾶ καὶ τοῦ μέρτου.

— Ἄ, ἄ! ἐπεφώνησεν ὁ Ἑβραῖος, μετὰ μειδιάματος ἐμφαίνοντος ὅτι εὐκόλως κατενόει τὸν λόγον τοῦ πράγματος. Πέσε τους ἀπάνω, Τῶμ, πέσε τους ἀκόμη ἀπάνω.

— Εὐχαριστῶ, μὲ φθάνει ὡς ἐδῶ, Φέιγγιν, ἀπεκρίνατο ὁ κύριος Τσίτλιγκ τὴν ἑπαθα ἔς τὰ γιομάτα. Ὁ Ἀπανωλαδιᾶς ἔχει ἀπόψε μία τύχη, ποῦ τίποτε δὲν τοῦ βγαίνει ἔμπροστά.

— Ἄ, ἄ, φίλε μου, ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Ἑβραῖος διὰ νὰ κερδήσῃ τὸν Ἀπανωλαδιᾶν, πρέπει μακρὰ νὰ νυκτώσῃς.

— Μακρὰ! εἶπεν ὁ Τσάρλυ Μπέιτς: πρέπει νὰ ἔχῃς καὶ ἓνα ζευγάρι ματογαῦλια ἔς τὸ κάθε μάτι καὶ τέσσερα ἀπὸ πίσω ἂν θέλῃς νὰ τον κερδήσῃς.»

Ὁ κύριος Ντῶκινς ἤκουσε τοὺς ἐπαίνους τούτους μετὰ μεγάλης μετριοφροσύνης, καὶ ἀκολούθως προέτεινε νὰ ἐξαγάγῃ ἀπὸ τὴν τράπουλαν οἰανδήποτε *φιγούραν* ἤθελον, μεθ' ὁποιοῦνδήποτε ἀριθμὸν χαρτίων ὑπ' ἐκείνων ὀρισθησόμενον, ἀντὶ ἐνὸς σελινίου τὴν παρτίδα. Ἄλλ' ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ δεχθῇ τὴν πρόκλησίν του, καὶ ἐπειδὴ ἡ πίπα του εἶχε τελειώσει, ἤρξατο πρὸς διασκέδασίν του νὰ ἰχνογραφεῖ ἐπὶ τῆς τραπέζης διὰ τῆς κιμαλίας, δι' ἧς ἐσημαίοντο κατὰ τὸ χαρτοπαίγιον τοὺς πόντους του, σχέδιον τῆς ἐν Νηουγκάτ φυλακῆς καὶ ἰχνογραφῶν ἐσύριττε συγχρόνως ὡς ὄφει.

«Εἶσαι νερόθραστος, καυμένε Τῶμ! Εἶπεν ἐπὶ τέλους μετὰ μακρὰν σιγῆν, στραφεὶς πρὸς τὸν κύριον Τσίτλιγκ. Ὅταν τί νὰ λὲς πῶς ἔχει ἔς τὸ νοῦ του, Φέιγγιν;

— Ἐσύρω κ' ἐγὼ; ἀπεκρίνατο ὁ Ἑβραῖος ἀποθεὶς τὸ φουσητήριον. Συλλογίζεται, ἴσως ἐκεῖνα ποῦ ἔχασεν, ἢ τὸ ἐξοχικὸ σπίτι ποῦ ἄφησε. Ἄ, ἄ! τὸ ἦρα, φίλε μου;

— Ἀμμή δέ; ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Ἀπανωλαδιᾶς, χωρὶς νὰ δώσῃ καιρὸν εἰς τὸν κύριον Τσίτλιγκ νὰ εἶπῃ τί σὺ τί λὲς, Τσάρλυ;

— Ἐγὼ λέω, εἶπεν ὁ κύριος Μπέιτς γελῶν, πῶς τὰ ζαχαρώνει μετὰ τὴν Μπέττυ τήρα, τήρα! πῶς κοκκινίζει! Θεὲ καὶ κύριε! εἶναι δυνατόν! εἶναι νὰ σπαρτάρῃ κανέναν ἔς τὰ γέλοια! Ὁ Τῶμ Τσίτλιγκ ἐρωτησμένος! Φέιγγιν, Φέιγγιν, τήρα τὰ μούτρα σου!

Ὁ κύριος Μπέιτς, πνιγὸς ἐκ τοῦ γέλωτος ἐπὶ τῇ ιδέᾳ ὅτι ὁ κύριος Τσίτλιγκ ἦτο θυμὰ τρυφεροῦ πάθους, ἐξηπλώθη μετὰ τσαύτης ὁρμῆς ἐπὶ

τοῦ καθίσματός του, ὥστε ἀπολέσας τὴν ἰσορροπίαν ἔπεσε μακρὸς πλατὺς ἐπὶ τοῦ πατώματος τὸ συμβεβηκὸς ἕμως τοῦτο οὐδαμῶς ἠλάττωσε τοὺς καγχασμούς του, οὓς ἐπανέλαβε μόλις ἐγερθεὶς.

«Μὴ δίνῃς καθόλου προσοχὴ εἰς ὅ τι λένε, φίλε μου, εἶπεν ὁ Ἑβραῖος, νεύσας πρὸς τὸν κύριον Ντῶκινς καὶ κτυπήσας μετὰ δυταρσεκείας τὸν κύριον Μπέιτς διὰ τοῦ φουσητήριου ἢ Μπέττυ εἶναι εὐμορφή κοπέλλα πρὸς κολλήσου της, Τῶμ, πρὸς κολλήσου της.

— Δὲν ἔχω παρὰ ἓνα μόνον πρᾶγμα νὰ εἰπῶ, Φέιγγιν, ἀπεκρίνατο ὁ κύριος Τσίτλιγκ ἐρυθριάσας ἄχρις ὠτίων πῶς αὐτὸ κἀνενα δὲν ἐνδιαφέρει ἐδῶ.

— Χωρὶς ἄλλο, εἶπεν ὁ Ἑβραῖος. Ὁ Τσάρλυ εἶναι φαρλατᾶς μὴ δίνῃς προσοχὴ εἰς ὅ τι λέγῃ ἢ Μπέττυ εἶναι εὐμορφή κοπέλλα νὰ κἀνῃς ὅ τι αὐτὴ σοῦ λέγει, Τῶμ, καὶ θὰ εὖρῃς τὴν τύχην σου.

— Ἡ ἀπόδειξις πῶς κάνω ὅλα ὅσα μοῦ λέγει, ἀπεκρίνατο ὁ κύριος Τσίτλιγκ, εἶναι πῶς ἂν δὲν ἤκουα τὰς συμβουλὰς της δὲν θὰ μ' ἔχωναν μέσα. Ἄλλ' αὐτὸ ἦτανε καλὴ δουλειὰ γιὰ σᾶς, ἢ ὄχι, Φέιγγιν; Καὶ ὕστερα τί εἶναι νὰ μὲνῃ κανεὶς ἐξ ἐβδομάδας κλειδωμένος; Ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ περάσῃ κανεὶς ἀπὸ αὐτὸ τὸ κανάλι ὥστε καλλίτερα ἀξίζει νὰ γίνῃ αὐτὸ τὸν χειμῶνα, ὅταν κανεὶς ἔχει ὀλιγώτερας εὐκαιρίας νὰ βγαίνῃ κανένα περιπατάκο ἔξω; ἔ, Φέιγγιν;

— Ὡ, βέβαια, βέβαια, ἀγαπητέ μου, εἶπεν ὁ Ἑβραῖος.

— Καὶ δὲν τῶχεις γιὰ τίποτα νὰ γυρίσῃς πάλιν, Τῶμ, ἠρώτησεν ὁ Ἀπανωλαδιᾶς νεύων πονηρῶς εἰς τὸν Ἑβραῖον καὶ τὸν Τσάρλυ, φθάνει μόνον νὰ τᾶχῃς καλὰ μετὰ τὴν Μπέττυ;

— Ναι, τίποτε δὲν τῶχω, εἶναι ἄλλο; ἀπεκρίνατο ὁ Τῶμ ὀργίλος ἤθελε μόνον νᾶξουρα ἂν καὶ κανεὶς ἄλλος ἢμπορεῖ νὰ εἶπῃ τὸ ἴδιο; ἔ, Φέιγγιν;

— Κάνεις, ἀγαπητέ μου, εἶπεν ὁ Ἑβραῖος, οὔτε ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς, Τῶμ μόνον ἓνας εἶσαι σὺ, νὰ εἶσαι βέβαιος.

— ἢμποροῦσα νὰ γλυτώσω ἐγὼ, ἂν ἤθελα νὰ τὴν μαρτυρήσω, δὲν εἶναι ἀλήθεια, Φέιγγιν; ἐξηκολούθησε λέγων ὁ δυστυχὴς φανακίζόμενος μετὰ θυμοῦ ἓνα μόνον λόγον νᾶλεγα, ἔ, Φέιγγιν;

— Χωρὶς ἄλλο, ἀγαπητέ μου, ἀπεκρίνατο οὗτος.

— Ἀλλὰ δὲν ἀνθισα, ἔ, Φέιγγιν; ἠρώτησεν ὁ Τῶμ, ἐπισωρεύων ἐρωτήσεις ἐπὶ ἐρωτήσεων.

— Ὅχι, ὄχι, βέβαια, ἀπεκρίνατο ὁ Φέιγγιν εἶσαι ἄνδρας καὶ ἔχεις καρδιά ὅση χρειάζεται, ἀγαπητέ μου.

— Ἴσως κ' αὐτὸ, εἶπεν ὁ Τῶμ, βλέπων περὶ

1. Δὲν θὰ μ' ἐφολάκιζον.

αὐτόν. Καὶ ἂν ἔχω καρδιά, δὲν εἶναι λόγος νὰ γελῶν αὐτοὶ, ἔ, Φέιγγιν;

Ὁ Ἑβραῖος, κατανοήσας ὅτι ἐπὶ ἤξανεν ὁ ἐραθισμὸς τοῦ κυρίου Τσίτλιγκ ἔσπευτε νὰ τον βεβαιώσῃ ὅτι οὐδεὶς ἐνέπαιζεν αὐτόν, καὶ πρὸς πίστωσιν τῶν λόγων του ἐπεκαλέσατο τὴν μαρτυρίαν τοῦ κύριου Μπέιτς, τοῦ πρωτατίου τῆς σκηνῆς κατὰ δυστυχίαν ἕμως, καθ' ἣν στιγμὴν ἤνοιγε τὸ στόμα ὕπως διακηρύξῃ ὅτι οὐδόλως εἶχε σκοπὸν νὰ γελᾷ μετὰ τὸν Τῶμ, ἀνεκάγχασε τοσοῦτω σποδρῶς, ὥστε ὁ κύριος Τσίτλιγκ, θεωρήσας ἑαυτὸν λίαν προσβεβλημένον, ὤρμησε κατ' αὐτοῦ ἄνευ πλειόνων διατυπώσεων καὶ κατήνεγκεν αὐτῷ ἰσχυρὸν γρόνθον, ὃν οὗτος ἐπιτηδεῖως ἀπέφυγεν οὕτως ὥστε ὁ γρόνθος ἐκτύπησε τὸν ἀστεῖον γέροντα εἰς τὸ στῆθος ὁ Ἑβραῖος ἐκλονήθη καὶ ἔνεκα τῆς ὁρμῆς μεθ' ἧς κατηνέχθη τὸ κτύπημα ἤθελεν ἀνατραπῆ, ἂν δὲν ἦτο πλησίον τοῦ τοίχου, εἰς ὃν ἐστηρίχθη ἔμεινεν οὕτως ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἵνα ἀναλάβῃ ἀναπνοήν, ἐν ᾧ ὁ κύριος Τσίτλιγκ ἔμεινεν ὡς ἐμβρόντητος διὰ τὸ κακὸν ὅπερ ἔπραξε.

«Τσιμουτιά! εἶπεν αἰφνιδίως ὁ Ἀπανωλαδιᾶς, ἄκουσα τὸ *μιμμήμ*.» Καὶ λαβὼν τὸ κηρίον κατέβη ἀθρόβως τὴν κλίμακα. Ὁ κώδων ἤχησεν ἐκ νέου, ἐφαίνετο δὲ ὅτι ἐκρούετο ὑπὸ ἀνθρώπου ἀνυπομονοῦντος. Μετὰ μικρὸν ἐπανῆλθεν ὁ Ἀπανωλαδιᾶς καὶ εἶπε μυστηριωδῶς λέξεις τινὰς εἰς τὸ οὖς τοῦ Ἰουδαίου.

«Πῶς! εἶπεν ὁ Φέιγγιν, εἶναι μονάχος;» Ὁ Ἀπανωλαδιᾶς κατένευσε, καὶ θείς τὴν χεῖρα πρὸ τοῦ κηρίου, ἔδωκεν εἰς τὸν Τσάρλυ Μπέιτς νὰ ἐννοήσῃ ὅτι καλὸν ἦτο νὰ παύσῃ τοὺς ἀτόπους γέλωτάς του. Μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ φιλικοῦ τούτου καθήκοντος, ἠτένισε τὸν Ἰουδαῖον ἀσκαρδαμυκτὶ καὶ ἀνέμεινε τὰς διαταγὰς αὐτοῦ.

Ὁ γέροντος ἔμεινεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς σκεπτικὸς καὶ ἀμηχανῶν. Ἡ ταραχὴ τοῦ προσώπου του καταδείκνυε ὅτι ἐροθεῖτο δυσάρεστον τι ἀγγεῖμα. Τέλος ἤγειρε τὴν κεφαλὴν.

«Ποῦ εἶναι;» ἠρώτησεν.

Ὁ Ἀπανωλαδιᾶς ἔδειξε διὰ τοῦ δακτύλου τὴν ὄροφν καὶ ἔκαμεν ὅτι ἀπεμακρύνετο.

«Ναι, εἶπεν ὁ Ἰουδαῖος, ὡς ἀποκρινόμενος εἰς ὑπονοουμένην ἐρώτησιν. Καταίθασέ τον. Σιωπή! σιγὰ, Τσάρλυ! ἤσυχα, Τῶμ! στρίψετέ το ἀπὸ δῶ χωρὶς κρότον.»

Ὁ Τσάρλυ Μπέιτς καὶ ὁ πρὸ μικροῦ ἀντίπαλός του ὑπήκουσαν παρακρῆμα εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Ἰουδαίου καὶ ἀπῆλθον. Τὰ πάντα ἦσαν σιωπηλὰ, ὅταν ὁ Ἀπανωλαδιᾶς κατήλθε τὴν κλίμακα, κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα κηρίον καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τινος ἀπλοῦν χιτωνίσκον φέροντος, ὅστις ἀφ' οὗ πρῶτον ἐκύτταξε περίφοβος ἐν τῷ δωματίῳ, ἀπέβαλε μακρὸν λαιμοδέτην καλύπτοντα τὸ κάτω τοῦ προσώπου, καὶ οὕτως ἐφάνη ὁ περίκομπος Τωβίας Κράκιτ, ἀλλ' ὠχρὸς,

καταβεβλημένος, ἀξέριστον ἔχων τὸ γένειον καὶ τὴν κόμην ἐν ἀταξίᾳ.

«Τί κάνεις, Φέιγγιν; ἠρώτησεν ὁ ὠραῖος Τωβίας χαιρετίζων διὰ νεύματος τῆς κεφαλῆς τὸν Ἰουδαῖον. Νὰ, Ἀπανωλαδιᾶ, βάλε αὐτὸ τὸ πιναχτάρι ἔς τὸ παπαφίγκο μου γιὰ νὰ εἰδεύω ποῦ θὰ τῶθω ὅταν φύγω. Καλὰ! Ἐσὺ μωρὲ, θὰ γίνῃς μάστορας ἀπὸ τοὺς πρώτους καὶ θὰ βάνῃς τὰ γυαλιὰ τοῦ καθενός.»

Καὶ ταῦτα λέγων, ἀνύψωσε τὰ κράσπεδα τοῦ χιτωνίσκου του, ἔχωσε τὰς χεῖρας εἰς τὰ θυλάκια τῶν περισκελίδων του, καὶ πλησιάσας ἐν καθίσματι εἰς τὴν ἐστίαν ἐξηπλώθη νωχελῶς.

«Βλέπεις, Φέιγγιν, εἶπε δεικνύων τὰ κατασπιλωμένα ὑποδήματά του, οὔτε τὰ ἐλουστράρισα ἀπὸ κείνη τὴν φορὰ... Ἐσύρεῖς... Ἀλλὰ τί με κυττάζεις ἔτσι! ὅλα θὰ ἔλθουν μετὰ τὸν καιρὸν τους... δὲν ἢμπορῶ νὰ ὀμιλῶ γιὰ δουλειὰς, προτοῦ νὰ πῶ καὶ νὰ μπουζουριάσω καλὰ... ὥστε δός μου κᾶτι τι νὰ στυλωθῶ, καὶ ἄφησέ με νὰ καθήσω μετὰ τὴν ἡσυχία μου πρώτη φορὰ τῶρα, ὕστερα ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας.»

Ὁ Ἰουδαῖος ἐνευσεν εἰς τὸν Ἀπανωλαδιᾶν νὰ παραθέσῃ φαγητὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης. Εἶτα καθήσας ἀπέναντι τοῦ κλέπτου περιέμεινεν ὅπως οὗτος εὐαρεστηθεῖς ποιήσῃται πρῶτος ἐναρξίν τῆς συνδιαλέξεως.

Ἄν ἐκρινέ τις κατὰ τὰ φαινόμενα, ὁ Τωβίας θὰ ἤρχει πολὺ νὰ πράξῃ τοῦτο. Ὁ Ἰουδαῖος ἠρέσθη νὰ παρατηρῇ μεθ' ὑπομονῆς τὴν φυσιογνωμίαν αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι μὴ δυνηθῆ νὰ ἐξιχνιάσῃ τι, ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ Τωβίας ἐφαίνετο κατάκοπος καὶ καταβεβλημένος, ἀλλὰ τὸ πρόσωπόν του οὐδὲν ἐξέφραζε, καίτοι δὲ ἠένδυμασίς του ἦτο ἐν ἀταξίᾳ, ὅμως ὁ περίκομπος Τωβίας Κράκιτ ἐφαίνετο εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του. Ὁ Ἰουδαῖος, ὑπὸ ἀκατασχέτου καταληφθεὶς ἀνυπομονησίας, κατεσκόπευεν αὐτόν εἰς πᾶσαν δακνίαν, καὶ ἐθημάτιζε κατὰ μῆκος καὶ κατὰ πλάτος ἐν τῷ δωματίῳ, ἐν μεγίστη ψυχικῇ ταραχῇ. Ἀλλ' οὐδὲν τὸ σφέλος. Ὁ Τωβίας ἐξηκολούθει νὰ τρώγῃ, μὴδ' ἐπ' ἐλάχιστον προσέχων εἰς αὐτόν, ἄχρις οὗ κορεσθεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ πλέον τότε διέταξε τὸν Ἀπανωλαδιᾶν νὰ ἐξέλθῃ, ἔκλεισε τὴν θύραν, ἐπλήρωσεν ἐν ποτήριον γρῶγ, καὶ ἤτοιμάσθη νὰρχίσῃ τὴν διήγησίν του.

«Διὰ νὰρχίσω ἀπὸ τὴν ἀρχήν, Φέιγγιν... εἶπεν ὁ Τωβίας.

— Ναι, ναι,» εἶπε διακόψας αὐτόν ὁ Ἰουδαῖος καὶ ἐπλησίασε τὸ καθίσμα του.

Ὁ κύριος Κράκιτ ἔκαμε μικρὰν παύσιν διὰ νὰ πῇ τὸ γρῶγ καὶ διεκήρυξεν ὅτι τὸ γλῆν ἦτο ἐξαίρετον εἶτα τοποθετήσας τοὺς πόδας του οὕτως, ὥστε νὰ φέρῃ εἰς εὐθείαν γραμμὴν αὐτοὺς μετὰ τὴν κεφαλὴν του, ἐπανέλαβεν ἠρέμα

1. Τὸν λαιμοδέτην ἐντὸς τοῦ πλίου.

«Διὰ νάρχισωμεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, τί κάμνει ὁ Μπίλ ;

— Πῶς; ἀνερώνησεν ὁ Ἰουδαῖος, ἀνεγερθεὶς ἀποτόμως.

— Δὲν ἔχετε εἰδήσιν δι' αὐτόν; ἠρώτησεν ὁ Τωβίας ὠχρίων.

— Εἰδήσιν! ἀνεκράυγασεν ὁ Ἰουδαῖος πλήτων μανιωδῶς διὰ τοῦ ποδὸς τὸ δάπεδον. Ποῦ εἶναι; . . ὁ Σάικς καὶ τὸ παιδί; Ποῦ εὐρίσκονται; τί ἔγειναν; Διατί δὲν ἦλθον ἐδῶ;

— Ἡ δουλειὰ ἐσκάλωσεν, εἶπα δειλῶς ὁ Τωβίας.

— Τὸ εἰζεύρω, εἶπεν ὁ Ἰουδαῖος, ἐξαγαγὼν τοῦ θυλακίου του μίαν ἐφημερίδα. Ἔ, ἔπειτα;

— Ἐτουφέκισαν καὶ ἐθάρασαν τὸ παιδί! τότε τὸ στρίψαμε μέσῃ ἔς τὰ χωράφια, φορτωμένοι τὸ παιδί . . πεταχτὰ πηδοῦσαμε φράκταις καὶ χανδάκια. Μᾶς πῆραν καταπόδι. Τὸ πῆρε ὁ διάβολος! Ὅλοι οἱ κάτοικοι σηκωθήκαν ἔς τὸ ποδᾶρι καὶ τὰ σκυλιὰ ἀπὸ πίσω μας.

— Καὶ τὸ παιδί; τὸ παιδί; ἠρώτησε πνευστιῶν ὁ Ἰουδαῖος.

— Ὁ Μπίλ τὸ εἶχε πάρει ἔς τὸν ὄμῳ του καὶ ἔτρεχε ἄν πούλι. Ἐσταθήκαμε κομμάτι διὰ νὰ τὸ πάρωμε μαζί! τὸ κεφάλι του ἐκρεμότανε, καὶ ἦτον κρύο, μάρμαρο. Ἐκεῖνοι ποῦ μᾶς κυνηγοῦσαν, ἐκόντευαν νὰ μας τσακώσουν. Καθένας γιὰ λόγου του, ὅταν μυρίζει κρεμάλα. Ἐχωρίσαμε καὶ ἀφήσαμε τὸ παιδί εἰς ἓνα λάκκο. Ζωντανὸ, πεθαμμένο, δὲν εἰζεύρω.»

Ὁ Ἰουδαῖος οὐδὲ λέξιν περαιτέρω ἤκουσεν ἐξέπεμψε φρικαλέαν ὠρυγὴν, ἔτιλε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ δι' ἐνὸς ἔλματος εὐρέθη εἰς τὴν ὁδόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣ'

Ἐν ᾧ παρουσιάζεται μυστηριώδεις τι πρόσωπον, καὶ ἀναφέρονται λεπτομέρειαι ἐνδιαφέρουσαι, στενωτάτα συνδεδεμένα μετὰ τῆς λοιπῆς διηγήσεως.

Ὁ γέρον ἐφθασεν εἰς τὴν καμπὴν τῆς ὁδοῦ προτοῦ συνέληθ' ἐκ τῆς συγκινήσεως, ἣν ἐνεποίησαν αὐτῷ αἱ ὑπὸ τοῦ Τωβίου Κοάκιτ κομισθεῖσαι εἰδήσεις. Οὐ μόνον δὲ δὲν ἐβράδυνε τὸ σὺνηθες βῆμά του, ἀλλ' ἐπέσπευσεν αὐτὸ ἔτι μᾶλλον, καὶ ἐθάδιζεν ὡς ἄνθρωπος περιδεῆς καὶ λίαν τεταραγμένος ἄμαξά τις, ἥς οἱ ἵπποι ἔτρεχον καλπάζοντες, ὀλίγον ἔλειψε νάνατρέψῃ αὐτήν, ἂν μὴ αἱ κραυγαὶ τῶν διαδρατῶν ἐπέσπευον τὴν προσοχὴν του καὶ οὕτω σπεύσας νὰ παραμερίσῃ εἰς τὸ πεζοδρόμιον ἐσώθη τοῦ κινδύνου. Ἀφ' οὗ ἀπέφυγεν ὅσον ἠδύνατο τὰς μεγάλας ὁδοὺς, καὶ ἐθάδισεν εἰς στενωποὺς καὶ εἰς σκοτεινὰς διόδους ἐφθασε τέλος εἰς Σνόου Χίλλ. Ἐκεῖθεν ἐπέσπευσε τὸ βῆμα καὶ δὲν ἐβράδυνε τὴν πορείαν αὐτοῦ εἰμὴ μόνον ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τινὰ στενὴν καὶ μακρὰν ἀγυιάν, ὅπου εὐρισκόμενος ἐπὶ τέλους εἰς τὸ στοιχειὸν του ἐπανελάβε τὸ

σύνθηες βῆμα καὶ ἐφάνη ἀνετώτερον ἀναπνεύσας.

Ἐν τῇ διασταυρώσει τοῦ Σνόου Χίλλ καὶ τοῦ Χόλυμπορν Χίλλ δεξιόθεν τοῦ ἐκ τοῦ Ἄστερος ἐξερχομένου ὑπάρχει στενὴ τις καὶ βυπαρὰ διόδος φέρουσα εἰς Σάφρον Χίλλ, τὸ Φιηλντλέιν ἐκεῖ ἐντὸς πολυαριθμῶν ἀθλίων πωλητηρίων εὐρίσκει τις ἄπειρον πληθὺν μανδηλίων παντὸς μεγέθους καὶ χρώματος, εὐθηνότατα πωλούμενων. Ἐκεῖ εἶναι ἡ φωλεὰ τῶν κλεπταποδόχων. Ἐκατοντάδες μανδηλίων δεδεμένων εἰς λεπτὰ σχοινία κρέμονται ἐξηρημαμένα ἐκ τῶν παραθύρων ἢ ἐν τοῖς ἀνωφλίοις τῶν θυρῶν ἐντὸς δὲ ἀνὰ ἑκατοντάδας εἰσὶν ἐστιβασμένα ἐπὶ σκιδίων. Ἡ διόδος αὕτη, ἡ μᾶλλον ἡ ἐμπορικὴ αὕτη συνοικία, διάγει βίον ὅλως ἰδιαιτερον, ἔχει ἴδιον κούρεα, ἴδιον κερφεῖον, ἴδιον καπηλεῖον καὶ ἴδιον μαγειρεῖον. Εἶναι αὐτόχρημα μεγάλη ἀγορὰ τῶν μικροκλεπτῶν ἐπισκέπτονται δὲ ταύτην, τὴν μὲν πρῶταν κατὰ τὸ λυκαυγές, τὴν δ' ἐσπέραν περὶ λύχνων ἄρας, ἔμποροι σιωπηλοὶ, κανονίζοντες τὰς ἐμπορικὰς διαπραγματεύσεις καὶ συμφωνίας των ἐν τῷ σκότει, ἐν τοῖς ὀπισθεν τῶν πωλητηρίων δωματίοις, καὶ ἀπερχόμενοι λάθρα, ὡς ἦλθον. Ἐκεῖ ὁ πωλητὴς ἐνδυμάτων, ὁ πωλητὴς βραχιῶν, ὁ ἐμβάλωματῆς ὑποδημάτων ἐκτιθεῖσι τὰς πραγματείας των ἀντὶ ἐπιγραφῆς, ὅπως προσελκύσῃ τοὺς λωποδίτας.

Εἰς τοιαύτην διόδον εἰσῆλθεν ὁ Ἰουδαῖος ἦτο γνωστότατος εἰς τοὺς βυπαρὰς κατοίκους τοῦ τόπου ἐκεῖνου, διότι ἅπαντες ὅσοι κατοπεύοντες ἴσταντο ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῶν θυρῶν, πωλητὰὶ ἢ ἀγορασταὶ, ἐχαιρέτιζον αὐτὸν οἰκείως διὰ προσκλίσεως τῆς κεφαλῆς ὅταν διέβαινεν οὗτος δὲ ἀνταπέδιδε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸν χαιρετισμὸν, ἀλλ' ἔστη μόνον εἰς τὸ πέρασ τῆς διόδου, ὅπως ἀπευθύνῃ τὸν λόγον εἰς τινὰ μικρόσωμον ἔμπορον, καθήμενον ὅσον ἐχώρει ἐν παιδικῇ ἔδρῃ, καὶ καπνίζοντα τὴν πίπαν του ἔμπροσθεν τοῦ πωλητηρίου του.

«Ἀλήθεια, κύριε Φέιγγιν, πῶς ἦταν καὶ τοῦτο, ἀπεκρίνατο ὁ σεβάσμιος ἔμπορος εἰς τὸν Ἰουδαῖον, ἐρωτήσαντα αὐτὸν περὶ τῆς υἱότητος του. Ἐκάμαμε ἔς τὰ ῥάτια γιὰ νὰ σὰς ἴδωμεν.

— Ἡ γριετοῖα ἦταν κομμάτι ζεστή, Λάιβλυ (Lively), ἀπεκρίνατο ὁ Ἰουδαῖος, συσπῶν τὰς ὀφρὺς καὶ συνάπτων τοὺς βραχιόνας.

— Καὶ τῷ ὄντι, ἤκουσα πολλοὺς νὰ παρονοῦνται συγνὰ δι' αὐτό, ἀπεκρίνατο ὁ ἔμπορος ἀλλ' ἐκρώσεν ὅμως ἄγρηγορα ἀλήθεια ἢ ὄχι ;»

Ὁ Φέιγγιν κατένευσε καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Σάφρον Χίλλ,

«Εἶναι κάνεις ἐκεῖ κάτω ἀπόψε; ἠρώτησεν.

— Εἰς τοὺς Τρεῖς Χωλοὺς; ἠρώτησεν ὁ ἔμπορος.

Ὁ Ἰουδαῖος κατένευσε καὶ αὐθις.

«Σταθήτε νὰ σὰς εἰπῶ, ἀπεκρίνατο ὁ ἔμπορος, προσπαθὼν νὰ ἐνθυμηθῇ εἶναι, μοῦ φαίνεται, πάντε ἐξ ποῦ γνωρίζω δὲν πιστεύω ὅμως νὰ ἦναι καὶ ὁ φίλος σὰς.

— Ὁ Σάικς δὲν εἶναι, ὑποθέτω; ἠρώτησεν ὁ Ἰουδαῖος, σκυθρωπὸς, ὡσεὶ διεψεύσθησαν αἱ προσδοκίαι του.

— Ἀπὸν, ἀπεκρίνατο ὁ μικρόσωμος ἐκεῖνος κινῶν πονήρως τὴν κεφαλὴν. Ἔχετε τίποτα ἀπόψε ποῦ νὰ κάμνη δι' ἐμέ;

— Ἀπόψε τίποτε, ἀπήνησεν ὁ Ἰουδαῖος ἀπερχόμενος.

— Πηγαίνετε εἰς τοὺς Τρεῖς Χωλοὺς, Φέιγγιν; ἠρώτησεν ὁ μικρόσωμος ἔμπορος ἀνακαλῶν αὐτόν σταθήτε, ἤθελα κ' ἐγὼ νὰ κάμω ἓνα γύρο μαζί σας.»

Ὁ Ἰουδαῖος ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ κατέδειξεν αὐτῷ διὰ χειρονομίας ὅτι προστίμα νὰ ἦναι μόνος ἄλλως δὲ ἐπειδὴ ὁ μικρόσωμος ἔμπορος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ εὐκόλως τῆς παιδικῆς ἔδρας, τὸ καπηλεῖον τῶν Τριῶν Χωλῶν ἰστερήθη κατὰ τὴν περίστασιν ἐκεῖνην τοῦ πλεονεκτῆματος τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου Λάιβλυ κατὰ τὸ διάστημα ὅπου ἐχρειάσθη αὐτῷ διὰ νάνεγερθῇ, ὁ Ἰουδαῖος ἐγένετο ἄφαντος. Ὁ κύριος Λάιβλυ ἀφ' οὗ ἐπὶ ματαίῳ ἠγέρθη ἐπὶ ἄκρων ποδῶν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ τον ἴδῃ, ἐχώθη ἐκ νέου εἰς τὴν στενὴν ἔδραν του, καὶ ἀνταλλάξας πρῶτον μετὰ τινος κυρίας, ἥς τὸ ἐργαστήριον ἐκεῖτο ἀντικρὺ τοῦ ἰδικοῦ του, νεῦμα ἀμφιβολίαν καὶ δυσπιστίαν ἐκφράζον, ἀνέλαβε τὴν πίπαν του καὶ ἐξηκολούθησε νὰ καπνίζῃ σοβαρῶς.

Οἱ Τρεῖς Χωλοὶ ἢ κοινότερον οἱ Χωλοὶ, ἦν τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο καπηλεῖον, ἐν ᾧ διεδραματίσθη ἡ μεταξὺ τοῦ Σάικς καὶ τοῦ κινῶς αὐτοῦ σκηνὴ, καπηλεῖον γνωστότατον εἰς πάντας τοὺς συγχάζοντας ἐν τῇ συνοικίᾳ. Ὁ Φέιγγιν ἔκαμε νεῦμα γοργὸν εἰς τινὰ καθήμενον ἐν τῷ λογιστηρίῳ τοῦ καπηλείου, ἀνέβη τὴν κλίμακα, καὶ εἰσέδυσεν ἀθροῦβως εἰς τὴν αἴθουσαν ἐκεῖ παρετήρησεν ἀνήσυχος περὶ αὐτόν, ὡς ἀναζητῶν τινὰ.

Ἡ αἴθουσα ἐρωτίζετο ὑπὸ δύο φανῶν φωταερίου, ὧν ἡ λάμψις δὲν διεκρίνετο ἐξῶθεν, ἐπειδὴ τὰ φύλλα τῶν παραθύρων ἦσαν ἐρημητικῶς κεκλεισμένα, καὶ πρὸ τῶν παραθύρων ἐκρέμαντο πυκνὰ παραπετάσματα. Ἡ ὄροφῃ εἶχεν ἐπίτηδες μαῦρον χρωματισμὸν, ὅπως μὴ ὁ κινῶς τῶν φανῶν παραβιάπτῃ αὐτόν.

Πυκνότατα νέφθ καπνοῦ ἐπλήρουν τὴν αἴθουσαν, ὡστε ὁ εἰσερχόμενος οὐδὲν σχεδὸν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ ἐνίοτε μόνον, ὅταν ἀνοιγομένης τῆς θύρας διεφύγεον ὀλίγοις καπνός, ἐφαίνοντο ἀλλόκοτος συνάθροισις κεφαλῶν ἐν τῇ αὐτῇ συγχύσει, ἐν ᾗ περιήρχοντο εἰς τὴν ἀκοὴν καὶ αἱ ἐν

τῇ αἰθούσῃ φωναί. Συνειθίζοντες δὲ βαθμηδὸν οἱ ὀφθαλμοὶ εἰς τὸ θέαμα ἐκεῖνο, διέκρινον ἐπὶ τέλους πολυπληθῆ συναναστροφὴν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, συμπεριζόμενων περὶ μακρὰν τράπεζαν εἰς ἥς τὴν ἄκρην ἠδρευε πρόεδρος, κρατῶν ἐν χειρὶ σφύραν ὡς σημεῖον τοῦ ἀξιώματος. Ἐν τινι γωνίᾳ ἐκάθητο πρὸ ἐλευνοῦ κλειδοκυμβάλου εἶδος μουσικοῦ ἰόχρου ἐχόντος βινὰ καὶ ἐπιμελῶς περιτετυλιγμένον τὸ πρόσωπον ἕνεκα καταρροῆς.

Ὅτε ὁ Φέιγγιν εἰσέδυσεν ἀθροῦβως εἰς τὴν αἴθουσαν, ὁ μουσικὸς ἐκεῖνος πλήξας διὰ τῶν δακτύλων τὸ κλειδοκύμβαλον ἐν εἰδει προανακρούσματος, ἐπέσπευε γενικὴν κραυγὴν. Οἱ πάντες ἐπεζήτησαν νὰ ψαλῆ ἐν ἄσμα, ὅταν δὲ ὁ θόρυθος κατεσιγάσθη, προσῆλθε νεανίς τις ὅπως διασκεδάσῃ τοὺς θεατὰς, ἄδουσα ἐρωτικὸν τι ἄσμα ἐκ τεσσάρων στροφῶν ἀποτελούμενον εἰς τὸ τέλος ἐκάστης, ὁ μουσικὸς ἐπανελάμβανε τὴν ἐποδὴν κρούων πάση δυνάμει τὸ κλειδοκύμβαλον. Ὅταν ἐτελείωσεν, ὁ πρόεδρος ἐνευσεν εἰς σημεῖον ἐπιδοκιμασίας ἀκολουθῶν ὁ τε μουσικὸς καὶ ἡ αἰοιδίς, ἐκατέρωθεν αὐτοῦ σταθέντες, ἔψαλον διωδίαν, ἣν δι' ἐνθουσιωδῶν ἐπευφημιῶν ἐπεσφράγισαν οἱ παρестῶτες.

Ἄξια παρατηρήσεως ἦσαν ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκεῖνη πρόσωπά τινά προεξέχοντα τῶν λοιπῶν. Ἐν τοῖς πρώτοις κατελέγετο ὁ πρόεδρος, ὅστις ἦτο ὁ ἀπόλυτος δεσπότης πάντων ἐκεῖ ἀνὴρ παρὰδοξον ἔχων ὄψιν καὶ ἀθλητικὴν κατασκευὴν σώματος, ὅστις ἐν ᾧ ἔψαλον, περιέστρεψε πανταχόθεν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἐν ᾧ ἐφαίνετο ὅτι ἀφίετο καθ' ὅλοκληρίαν εἰς τὴν ἀπὸ τῆς μουσικῆς ἠδονὴν, προσεῖχεν εἰς πάντα τὰ γενόμενα καὶ ἤκουε πάντα τὰ λεγόμενα, πράγματι δ' ἐκέκτητο ὀξυτάτην ὄρασιν καὶ λεπτοτάτην ἀκοήν. Πλησίον αὐτοῦ ἴσταντο οἱ αἰοιδοί, μετ' ἀδιαφορίας δεχόμενοι τὰ ἀπευθυνόμενα αὐτοῖς συγχαρητήρια καὶ ἀλληλοδιαδόχως βόρῶντες δωδεκάδα γρῶγ, ἄτινα προσέφερον αὐτοῖς οἱ ἐνθουσιωδέστεροι θαυμασταὶ των.

Ἐπὶ τῶν φυσιογνωμιῶν πάντων τῶν παρευρισκόμενων ἀπετυποῦντο τὰ μυσάρωτα τῶν ἐλαττωμάτων καὶ ἐφαίλουσαν τὴν προσοχὴν, ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτῶν βδελυρίας. Ἐθλεπέ τις ἐκεῖ τὸν δόλον, τὴν θηριωδίαν, τὴν μέθην παντὸς βαθμοῦ, ὑπὸ τὴν εἰδεχθεστάτην αὐτῶν ὄψιν. Γυναῖκες, νεανίδες εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας αὐτῶν, ἀλλὰ τὰς ὁποίας ἐμάρανεν ἡ κακία καὶ ἐμόλυον ἡ ἀσωτία καὶ τὸ ἐγκλημα, ἀπετέλουν τὸ ὀλιβερώτατον καὶ ζοφερώτατον μέρος τῆς φρικώδους ἐκεῖνης εἰκόνης.

Ὁ Φέιγγιν, ὅν οὐδὲν τῶν τοιούτων πραγμάτων συνεκίνησε, ἐπεθεώρει μετὰ ταχύτητος ἀπάσας τὰς φυσιογνωμίας, ἀλλ' ὡς ἐφαίνετο δὲν εὕρισκε τὴν ζητουμένην. Ἐπὶ τέλους ἐπέσπευε τὴν προσοχὴν τοῦ προεδρεύοντος, ἐποίησεν αὐτῷ

διά τῆς χειρὸς ἀδιόρατον σχεδὸν νεῦμα, καὶ ἐξῆλθε τῆς αἰθούσης ἀθουρώως ὡς εἰσῆλθε.

«Τί ἀγαπάτε, κύριε Φείγγιν; ἠρώτησεν ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος, ἐξεληθὼν παρευθὺς κατόπιον τοῦ Ἰουδαίου. Δὲν θέλετε νὰ μας κάμετε συντροφιά; Ὅλοι θὰ εὐχαριστηθοῦν πολὺ, χωρὶς ἀμφιβολίαν.»

Ὁ Ἰουδαῖος ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν μετ' ἀνυπομονησίας, καὶ εἶπε ταπεινῆ τῆ φωνῆ·

«Εἶναι αὐτὸς ἐδῶ;

— Ὅχι, ἀπεκρίνατο ὁ ἕτερος.

— Καὶ κάμμία εἰδήσις διὰ τὸν Μπάρνυ; ἠρώτησεν ὁ Φείγγιν.

— Κάμμία, ἀπεκρίνατο ὁ κάπηλος τῶν Τριῶν Χωλῶν, διότι ἐκείνος ἦτο. Δὲν θὰ τὸ κουνήσῃ ὡς ποῦ νὰ ἡσυχάσῃ τὸ πᾶγμα. Νὰ ἦσαι βέβαιος πῶς τοὺς κунηγοῦν, καὶ ἂν φανῇ, ἔς τὴν στιγμήν τὸν τσουβάλιασαν. Ὁ Μπάρνυ τὴν ἔχει καλὰ, γιατί ἀλλοιῶς θὰ ἐγίνετο λόγος· νὰ σου εἰπῶ, βάζω στοίχημα πῶς ὁ Μπάρνυ τὰ κατὰ φερε καλλίτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

— Δὲ ἔλθῃ αὐτὸς ἀπόψε; ἠρώτησεν ὁ Ἰουδαῖος, τονίζων ἰδιαιτέρως τὴν λέξιν αὐτὸς.

— Ὁ Μὼνξ ἔννοεῖτε; ἠρώτησεν ὁ κάπηλος μετὰ τινος ἐνδοιασμοῦ.

— Σιωπῆ! εἶπεν ὁ Ἰουδαῖος. Ναί.

— Χωρὶς ἄλλο, ἀπεκρίνατο ὁ κάπηλος ἐξαγαγὼν χρυσοῦν ὠρολόγιον ἐκ τοῦ θυλακίου τῶν περισκελίδων του. Ἐνόμιζα μάλιστα πῶς θὰ ἔλθῃ ἡ γρηγορώτερα· ἂν ἀγαπάτε νὰ περιμένετε δέκα λεπτά, θὰ ἦναι...

— Ὅχι, ὄχι, ἔσπευτε νὰ εἶπη ὁ Ἰουδαῖος, ὡς ἂν παρὰ τὴν μεγάλην του ἐπιθυμίαν νὰ ἴδῃ τὸ ἐν λόγῳ πρόσωπον ἀνεκουφίσθη μὴ συναντήσας αὐτό. Εἶπέ του πῶς ἦλθα νὰ τον ἰδῶ, καὶ νὰ ἔλθῃ ἀπόψε ἔς τὸ σπίτι μου. Ὅχι, καλλίτερα αὔριον· ἀφ' οὗ δὲν εἶναι ἐδῶ, εἶναι καὶ αὔριον καιρὸς.

— Πολὺ καλὰ, εἶπεν ὁ κάπηλος· δὲν ἔχει ἄλλο τίποτε νὰ τοῦ εἰπῶ;

— Οὐτε λέξιν ἐπὶ τοῦ παρόντος, εἶπεν ὁ Ἰουδαῖος καταβαίνων τὴν κλίμακα.

— Ἀλήθεια, εἶπεν ὁ κάπηλος ταπεινῆ τῆ φωνῆ, ἀνακαλῶν αὐτὸν, τί εὐκαιρία παρουσιάζεται νὰ κάμωμε μίαν δουλειά. Ὁ Φίλ Μπάρνερ εἶναι μέσα· εἶναι γενομένος στουππί,² καὶ ἓνα μικρὸ παιδί μπορεῖ νὰ τον στραβώσῃ.³

— Χὰ, χὰ, χὰ, ἀνεκάγχασεν ὁ Ἰουδαῖος ἀνεγείρας τὴν κεφαλὴν· ἀλλὰ δὲν εἶναι τώρα καιρὸς νὰ χάσωμεν μετὰ τὸν Μπάρνερ· ἔχει ἀκόμη πολλὰ νὰ κάμῃ προτοῦ νὰ ξεμπερδεύσωμεν τὸν λογαριασμόν του· ὥστε πῆγαινε νὰ εὑρῆς τοὺς συντρόφους σου καὶ εἰπέ τους νὰ γλεντήσουν τὴν

1. Τὸν συνέλαβον καὶ τὸν ἐφυλάκισαν.

2. Μεθυμένος.

3. Ἐξαπατήση.

ζωὴν τους, ὅσον καιρὸν οἱ ἄλλοι τοὺς τὴν χερίζουν, χὰ, χὰ, χὰ!»

Ἀνεκάγχασεν ἐπίσης καὶ ὁ κάπηλος, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν. Ἄμα ὁ Ἰουδαῖος ἔμεινε μόνος, ἡ φυσιογνωμία του ἀνέλαβε τὴν προηγουμένην ἔκφρασιν ἀνησυχίας καὶ ταραχῆς. Μετὰ τινὰς στιγμὰς σκέψεως ἐπέβη ἐνὸς δίφρου καὶ διέταξε νὰ τον φέρῃ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Βέδναλ Γκρήν. Κατῆλθε δὲ εἰς ἡμίσεος μιλίου ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς κατοικίας τοῦ Σάικς, καὶ διήνυσσε πεζὸς τὸν ἐπίλοιπον δρόμον.

«Τώρα, ὑπετονθόρυσσε κρούων τὴν θύραν, εἰμεθα ἓνας κ' ἓνας, κόρη μου, καὶ ἂν μαγερεύουν· τίποτε θὰ σε κάμω γρήγορα νὰ το μαρτυρήσῃς ὅσῳ κατεργάρα καὶ ἂν ἦσαι.»

Ἀνῆλθεν ἀθουρώως τὴν κλίμακα καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Νάνσυ, χωρὶς νὰ κρούσῃ τὴν θύραν αὐτοῦ. Ἡ νεῆνις ἐκάθητο μόνη, λυσίοκομος, στηρίζουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης.

«Τὸ ἔχει τσουγμένο, ἐσκέφθη ὁ Ἰουδαῖος ἀδιαφόρως, καὶ ἴσως εἶναι κακοδιάθετος.»

Ἐν ᾧ ἔκαμνε τὴν παρτήρησιν ταύτην ὁ γέρον Ἰουδαῖος ἐστράφη ἵνα κλεισθῇ τὴν θύραν, ὁ δὲ κρότος ἐξῆγειρε τῆς νάρκης αὐτῆς τὴν νεάνιδα. Εἶδεν ὑπόδρα τὸν Ἰουδαῖον, ἠρώτησεν ἂν ἦτο κάμμία εἰδήσις, καὶ ἤκουσε παρ' αὐτοῦ τὴν διήγησιν τῶν συμβάντων τοῦ Γωβίου Κράικτ.

«Ὅταν ὁ Ἰουδαῖος ἐτελείωσεν, ἡ νεῆνις ἀνέλαβε τὴν προτέραν στάσιν, στηρίξασα ἐπὶ τῆς τραπέζης τὴν κεφαλὴν, καὶ οὐδὲ λέξιν ἐξεστόμισεν. Ἐσπρωξὼς μετ' ἀνυπομονησίας τὸν λυχνιστάτην, καὶ ἄπαξ ἢ δις μεταβαλοῦσα θέσιν μετὰ κινήσεως νευρικής καὶ σπασμοδικῆς, προσέτριψε τοὺς πόδας εἰς τὸ πάτωμα· ἄπασαι αἱ κινήσεις αὐτῆς περιωρίσθησαν εἰς ταῦτα.

Ἐν σιγῇ δὲ καὶ ὁ Ἰουδαῖος περιέβλεψε περὶ αὐτὸν καὶ παρετήρησεν ὅλα τὰ μέρη τοῦ δωματίου, ὅπως ἀνακαλύψῃ μὴ τυχὸν ἐπανελθῶν ὁ Σάικς ἐκρύπτετο· εὐχαριστηθεὶς ἀναμφιβόλως ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν παρατηρήσεών του, ἔβηξε δις ἢ τρις καὶ ἀπεπειράθη πολλὰκις νάνοιξῃ ὀμιλίαν. Ἀλλ' ἡ νεῆνις οὐδὲ κἄν προσέσχεν εἰς αὐτόν· ἐπὶ τέλους ἔκαμε τὴν τελευταίαν ἀπόπειραν, καὶ προστρίβων τὰς χεῖρας ἠρώτησεν αὐτὴν θεωπευτικώτατα.

«Ποῦ νομίζεις νὰ ἦναι τώρα ὁ Μπίλ, ἀγαπητή μου;»

Ἡ νεῆνις ἐπέβλεψε διὰ φωνῆς θλιβερᾶς καὶ μόλις καταληπτῆς ὅτι ἠγνῶει· ἐφαίνετο δὲ ὅτι οἱ ὀλολυγμοὶ ἐμπόδιζον αὐτὴν νὰ ὀμιλήσῃ.

«Καὶ τὸ παιδί; ἠρώτησεν ὁ Ἐβραῖος προσηλῶν ἐπ' αὐτῆς τοὺς ὀφθαλμούς, ὅπως ἀναγνώσῃ ἐν τῇ ἐκφράσει τῆς φυσιογνωμίας τῆς. Τὸ δυσχρηστέον τὸ μικρὸ! Νὰ το πετάξουν εἰς ἓνα λάκκο! Νάνσυ, τί λέγεις δι' αὐτό;

1. Μηχανορραφοῦσι.

— Τὸ παιδί! εἶπεν ἐκείνη ἐγειράσα ζωηρῶς τὴν κεφαλὴν, τὸ παιδί εἶναι πολὺ καλλίτερα ἐκεῖ ὅπου εἶναι παρὰ μαζί μας· καὶ φθάνει μόνον νὰ μὴ πάθῃ τίποτε κακὸ ὁ Μπίλ· εὐχομαι νὰ ποθῶν ἐκεῖ ἔς τὸν λάκκον, κ' ἐκεῖ νὰ σπρίσουν τὰ ἄμμοιρα τὰ κόκκαλά του.

— Πῶς! ἀνεφώνησεν ὁ Ἐβραῖος ἐκθαμβος.

— Ναί, ἔτσι καθὼς λέγω, εἶπεν ἡ νεῆνις παρατηροῦσα αὐτὸν ἀσκαρδαμυκτί. Εἶναι εὐτύχημά μου ὅπου δὲν θὰ το ἰδῶ πλέον, καὶ θὰ εἰξεύρω πῶς τὰ βάσανά του ἐτελείωσαν. Δὲν θὰ ἤμποροῦσα νὰ το ὑποφέρω πλησίον μου· μόνον ἡ ὄψις του μὲ ἔκαμνε νὰ συχαίνωμαι καὶ τὸν αὐτὸν μου καὶ σὰς ὅλους.

— Φτοῦ! ἔκαμνε ὁ Ἐβραῖος περιφρονητικῶς· εἶσαι μεθυσμένη, κόρη μου.

— Ἐγὼ! εἶπεν ἐκείνη μετὰ πικρίας· δὲν εἶναι σφάλμα σου βέβαια ἂν δὲν ἦμαι ἄλλο καλλίτερο δὲν ἤθελες παρὰ νὰ με βλέπῃς πάντα εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ἐκτὸς ἴσως αὐτὴν τὴν στιγμήν. Φαίνεται ὅτι ὁ τρόπος μου σήμερα δὲν εἶναι τῆς ὀρεξείως σου, ἦ ὄχι;

— Ναί! ἀνεφώνησεν ὁ Ἐβραῖος· δὲν εἶναι διόλου τῆς ὀρεξείως μου.

— Καὶ λοιπὸν, τί ἀγαπάτε νὰ κάμω; εἶπεν ἡ νεῆνις γελῶσα.

— Τί ἀγαπῶ νὰ κάμῃς! ἀνεκαρύχασεν ὁ Ἐβραῖος, ὅν ἡ ἀπροσδόκητος ἐπιμονὴ τῆς νεῆς καὶ τὰ διάφορα δυσάρεστα συμβάντα τῆς ἐσπέρας ἔφερον εἰς ἀπόγνωσιν· τώρα θὰ ἰδῆς, τί θέλω νὰ κάμῃς· ἄκουσε, στρίγγλα! Ἄκουσε καλὰ ἐμένα, ὅπου μὲ δύο λογάκια ἤμπορῶ νὰ κάμω νὰ στρίψουν τὸ καρδίδι τοῦ Σάικς, τόσῳ σίγουρα, ὡς νὰ ἐκρατοῦσα τὸν βοϊδόλαιμό του ἀνάμεσα ἔς τὰ χεῖρά μου. Σὰν γυρίσῃ πίσω καὶ δὲν φέρῃ μαζί του τὸ παιδί, ἐάν τὸ ἄφισε νὰ φύγῃ, ἐάν δὲν μοί το ἀποδώσῃ, ζωντανὸ ἢ νεκρὸ, σκότωσέ τον ἀμέσως ἂν θέλῃς νὰ τον κάμῃς νὰ γλυτώσῃ τὴν κρεμάλαν, μόλις πατήσῃ τὸ πόδι του ἐδῶ μέσα, ἀλλοιῶς, πιστευσέ με θὰ ἦναι πολὺ ἄργα.

— Τί θὰ εἰποῦν αὐτά; ἀνεφώνησεν ἀκουσίως ἡ νεῆνις.

— Τί θὰ εἰποῦν αὐτά; ἐξηκολοῦθησεν ὁ Φείγγιν ὡς μαινόμενος, νὰ τί θὰ εἰποῦν... ὅταν αὐτὸ τὸ παιδί ἤμποροῦσε νὰ με κάμῃ νὰ κερδήσω ἑκατοντάδες λίρες στεργλίνες, εἶναι σωστὸ νὰ χάσω αὐτὴν τὴν περίστασιν, αὐτὸ τὸ βέβαιον κέρδος, ἐξ αἰτίας μερικῶν μεθύσεων, ὅπου ἤμπορῶ ὅ τι ὥρα θέλω νὰ τους κόψω τὸ καταπιναρί, καὶ νὰ εἶμαι εἰς τὴν διάκρισιν ἐνὸς ληστοῦ, ὁ ὅποιος μόνον ὅπου δὲν θέλει, ἂν θελήσῃ ὅμως ἤμπορεῖ νὰ... νὰ...»

Ὁ γέρον ἠσθμαίνε καὶ ἀπήγγειλεν οὐχὶ εὐδιακρίτως τὴν τελευταίαν φράσιν· παραχρῆμα ὁμοῦς ὁ θυμὸς αὐτοῦ κατηνάσθη, καὶ ἡ στάσις του

1. Τὸν λάφυρα.

μετεβλήθη ὀλοτελῶς. Ἐκείνος ὅστις πρὸ μιᾶς ἔτι στιγμῆς ἐκεῖτο ἐκεῖ, δάκνων τοὺς γρόνθους, μόλις ἀναπνέων, ὠχρῶν ἐκ μανίας καὶ ἀγρίως βλέπων, κατέπεσεν ἐπὶ τινος ἔδρας καὶ συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν, ἐφορέθη μήπως ἐπροδόθη. Μετὰ βραχείαν δὲ σιγὴν ἀπετόλμησε νὰ κυττάξῃ τὴν Νάνσυ, καὶ ἔλαθεν ὀπωσοῦν θάρρος ἰδὼν ὅτι ἐκάθητο ἀμέριμνος ἀπαραλλάκτως, ὡς καὶ ὅταν οὗτος εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον.

«Νάνσυ, ἀγαπητή μου! ὑπετονθόρυσεν ὁ Ἐβραῖος διὰ τῆς συνήθους αὐτῷ φωνῆς· ἔδωκες προσοχὴν εἰς ὅσα εἶπα;

— Μὴ με σκοτίζης, Φείγγιν, ἀπεκρίνατο ἡ νεῆνις, ἐγειράσα νωχελῶς τὴν κεφαλὴν· ἂν ὁ Μπίλ δὲν ἐπέτυχεν αὐτὴν τὴν φορὰν, θὰ ἐπιτύχῃ ἄλλην ἡμέραν· ἔκαμε διὰ σένα ἕως τώρα πολλὰ, καὶ θὰ κάμῃ καὶ ἄλλα ἀκόμη ὅταν ἤμπορῆσῃ. Τὰ ἀδύνατα ὅμως δὲν ἤμπορεῖ νὰ τα κάμῃ· ὡστε ἄς παύσῃ πλέον αὐτὴ ἡ κουβέντα.

— Καὶ τὸ παιδί, ἀγαπητή μου; εἶπεν ὁ Ἐβραῖος προστρίβων τὰς χεῖρας μετὰ πυρετώδους ζωηρότητος.

— Ὅτι πάθουν οἱ ἄλλοι θὰ πάθῃ καὶ αὐτὸ, ὑπολαβοῦσα εἶπεν ἡ Νάνσυ· σοῦ τὸ λέγω καὶ πάλιν ὅμως ὅτι ἐλπίζω πῶς ἀπέθανε καὶ ἐτελείωσαν τὰ βάσανά του πλέον... Φθάνει μόνον νὰ μὴ πάθῃ τίποτε ὁ Μπίλ. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ὁ Τῶμπυ τὴν ἐγλύτωσε, εἶναι πολὺ πιθανὸν πῶς δὲν ἔπαθε καὶ αὐτὸς τίποτε· διότι ἀξίζει δυὸ ἴσῳ τὸν Τῶμπυ.

— Καὶ δι' αὐτὸ ὅπου σοῦ ἔλεγα, ἀγαπητή μου;... ἠρώτησεν ὁ Ἐβραῖος, βλέπων αὐτὴν ἐταστικῶς.

— Πρέπει νὰ μοῦ τὸ εἰπῆς καὶ πάλιν, ἂν ἦναι τίποτε ποῦ πρέπει νὰ κάμω, ἀπεκρίνατο ἡ Νάνσυ· καὶ πάλιν εἰς τοιαύτην περίστασιν καλλίτερα θὰ κάμῃς νὰ περιμένῃς ὡς αὔριον. Μὲ ἐξύπνησες μίαν στιγμήν, εἶμαι ὅμως καὶ πάλιν κουρασμένη καὶ λωλωμένη ὡς πρῶτα.»

Ὁ Φείγγιν ἀπέτεινε αὐτῇ καὶ ἄλλας ἐρωτήσεις, ὅπως βεβαιωθῇ ἐάν δὲν ἐπωφελήθη τῶν ἐκμυστηρεύσεων ἄς ἀσυνέτως ἐποίησεν, ἀλλ' ἐκείνη ἀπεκρίνατο φυσικώτατα καὶ οὐδόλως ἐτάραττον αὐτὴν τὰ ἐταστικά τοῦ Ἐβραίου βλέμματα, ὡστε οὗτος ἐβεβαιώθη πλέον ὅτι ὀρθῶς ἔκρινεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὅτι ἡ νεῆνις εἶχε κάμει κατὰ χρῆσιν πνευματῶδων ποτῶν. Καὶ τῷ ὄντι ἡ Νάνσυ οὐδαμῶς ἦν ἀπηλλαγμένη ἐλαττώματος κοινου πᾶσι τοῖς μαθηταῖς τοῦ Ἐβραίου, ὅπερ παρ' αὐτῷ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ὑπεθάλλετο ἀντὶ νὰ καταστέλληται. Ἡ ἀταξία τῆς ἐνδυμασίας αὐτῆς καὶ δριμύεια ὀσμῆς γινέβρας κεχυμένης ἐν τῷ δωματίῳ, ὑπεστήριζον τὴν εἰκασίαν ταύτην. Καὶ ὅτε, μετὰ τινὰ στιγμήν ζωηρότητος ἐκάνεπεσεν εἰς τὴν προτέραν νάρκην τῆς, ὅτε μὲν δακρύουσα, ὅτε δὲ κραυγάζουσα «ἐπὶ τέλους, ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ἀπελιζώμεθα!» ἢ προφέ-

ρυσσα λόγους ασυναρτήτους, ο κύριος Φείγγιν, ὅστις ἐκέκτητο μεγάλην πείραν τῶν τοιούτων, κατενόησε μετὰ ὑπερμέτρου εὐχαριστήσεως, ὅτι μακρὰν ἀπέχετο τοῦ νὰ συλλάβῃ αὐτὴ ὑπόνοιάν τινα, περὶ τῶν ὧσων ἐφοβήθη.

Ἐπαύσας ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης, ἐκπληρώσας δὲ τὸν διττὸν σκοπὸν ὃν προσέθετο, νὰ πληροφορήσῃ δηλαδὴ τὴν νεάνιδα περὶ τῶν συμβάντων καὶ νὰ βεβαιωθῇ αὐτοῖς ὁμμασιν ὅτι ὁ Σάικς δὲν ἐπανήλθεν, ὁ κύριος Φείγγιν ἐπανήλθεν εἰς τὴν κατοικίαν του καταλιπὼν τὴν Νάνσυ, τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης στηρίζουσαν καὶ εἰς ὕπνον βεθυσιμένην.

Ἦτο περίπου μία ὥρα μετὰ μεσονύκτιον ἢ νύξ ἦν ζοφερά, τὸ δὲ ψῦχος δριμύτατον, ὥστε ὁ Ἑβραῖος ἔσπευσε διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ ὅτι τάχιστα εἰς τὸν οἶκόν του ὁ ἀποξηράνας τὰς ὀδοὺς ψυχρὸς βορέας ἐφαίνετο ὡσεὶ ἐσάρωσεν ἐπίσης καὶ τοὺς διαβάτας ἐκ τῶν ὁδῶν καθὼς καὶ τὸν κοινορτὸν καὶ τὸν βόρβορον ἰσχυρῶς οὐδεὶς εὐρίσκετο ἔξω, καὶ οἱ σπάνιοι διαβάται ἔτρεχον ἐν τάχει εἰς τὰς κατοικίας των ὁ ἀνεμὸς ἔπνεε κατὰ πρόσωπον τοῦ Ἑβραίου, ὅστις προσεχώρει τρέμων καὶ ριγῶν εἰς πᾶσαν αὐτοῦ πνοήν.

Φθὰς εἰς τὴν καμπὴν τῆς ὁδοῦ ἐν ἣ κατώκει, ἤρῳνα τὰ θυλάκιά του διὰ νὰ εὔρη τὸ κλειδίον, ὅτε αἴφνης παρουσιάσθη ἔπισθεν του ἀνθρώπος τις καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν κατ' ὄνομα ταπεινῆ τῆ φωνῆ.

« Ἄ! ἐπεφώνησεν ὁ Ἑβραῖος, στραφεὶς ζωηρῶς εἶναι; »

— Ναί, ὑπολαβὼν εἶπεν ἀποτόμως ὁ ἄγνωστος. Δύο ὥραις ἔχω τώρα ποῦ ξεπάγιασα νὰ σε περιμένω ποῦ ἔς τὸ διάβολο ἦσουν χωμένους;

— Ἐτρεχα γιὰ τὰς δουλειαῖς σου, ἀγαπητέ μου, ἀπεκρίνατο ὁ Ἑβραῖος βλέπων ἀμηχάνως τὸν ἄγνωστον, καὶ βραδύνων τὸ βῆμα. Γιὰ τὰς δουλειαῖς σου ὅλη τὴν βραδεία.

— Μπᾶ! ἀλήθεια; εἶπεν οὗτος εἰρωνικῶς. Λοιπὸν, ποῖον τὸ ἀποτέλεσμα;

— Ὅχι πολὺ καλὸν, εἶπεν ὁ Ἑβραῖος.

— Ἐλπίζω πῶς ὄχι καὶ κακόν,» εἶπεν ὁ ἄγνωστος, σταθεὶς, καὶ ἰδὼν ἀνησυχῶς τὸν Ἑβραῖον.

Ὁ Ἑβραῖος ἔσεισε τὴν κεφαλὴν καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ποικριθῇ, ὅτε ὁ ἄλλος διακόψας αὐτὸν, διηυθύνθη εἰς τὴν οἰκίαν πρὸ τῆς ὁποίας ἔρθασαν συνομιλοῦντες, καὶ παρετήρησεν ὅτι προτιμότερον ἦτο νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν συνδιάλεξιν των ὑπὸ στέγην παρὰ εἰς τὸ ὑπαίθριον ὅτι εἶχε ξεπαγιασθεὶς περιμένων ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον καὶ ὅτι ὁ ἀνεμὸς ἐθέριζε τὸ πρόσωπόν του.

Ὁ Φείγγιν δὲν ἐφαίνετο εὐδιάθετος νὰ δεχθῆ ἐπισκέψεις εἰς τοιαύτην ὥραν καὶ ὑπετονθάρσεν ὅτι δὲν εἶχε φωτιάν ἄλλ' ὁ σύντροφός του ἐπαπέλασε τὴν αἴτησιν τοσοῦτον ἐπιτακτικῶς, ὥστε

ὁ Ἑβραῖος ἀνοίξας τὴν θύραν παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ κλείσῃ ἀθορύβως, ἐν ᾧ αὐτὸς ἤναπτε φῶς.

« Κάμνε θεοσκότεινα ἐδῶ, εἶπεν ὁ ἄγνωστος προχωρήσας βήματὰ τινα ψηλαφητῆ. Κάμε ἄγρηγορα. Δέν μου ἀρέσει τὸ σκοτάδι.

— Κλείσατε τὴν πόρταν,» εἶπεν ὁ Φείγγιν ταπεινῆ τῆ φωνῆ ἐκ τοῦ ἄκρου τοῦ διαδρόμου.

Ἐν ᾧ δὲ ὠμίλει, ἡ θύρα ἐκλείσθη μετὰ θορύβου.

« Δέν τὴν ἐκλείσα ἐγὼ, εἶπεν ὁ ἄγνωστος, προσπαθῶν νὰ προχωρήσῃ ἐν τῷ σκοτεινῷ ἄλλ' ὁ ἀνεμὸς, ἢ θὰ ἐκλείσθῃ μόνη της ἄλλοῶς δὲν γίνεται. Φώτισε ἄγρηγορα, ἢ κάπου θὰ βγάλω τὸ σβέρκο μου εἰς αὐτὴν τὴν καταραμένην σπηλιά.»

Ὁ Φείγγιν κατῆλθεν ἀθορύβως τὴν κλίμακα τοῦ μαγειρείου, καὶ ἐπανήλθε μετὰ μικρὸν μετ' ἀνημμένου κηρίου, ἀφ' οὗ πρότερον ἐθεσβαίωθη ὅτι ὁ Τωβίας Κράκιτ ἐκοιμάτο βαθύτατα ἐν τῇ ἀτάφῃ αἰθούσῃ, καὶ οἱ μικροὶ λαποδοῦνται ἐν τῷ ἔμπροσθεν δωματίῳ. Ἐνευσεν εἰς τὸν ἄγνωστον νῆκολουθήσῃ αὐτὸν καὶ προσπορεύθη.

« Ἢμποροῦμεν νὰ εἰπούμε ἐδῶ τὰ ὀλίγα, ὅπου ἔχομεν νὰ εἰπώμεν μεταξὺ μας, ἀγαπητέ μου, εἶπεν ὁ Ἑβραῖος ὠθήσας θύραν τινα ὀλίφισα τὸ φῶς εἰς τὴν σκάλα, ἐπειδὴ εἰς τὰ παράθυρα εἶναι τρίπαις καὶ ἡμπορεῖ νὰ ἰδοῦν τὸ φῶς οἱ γείτονες. Ἄπο ἔδῶ! »

Ὁ Ἑβραῖος ἐκυψε, κατέθηκε τὸ κηρίον ἐπὶ τῆς τελευταίας βαθμίδος τῆς κλίμακος ἀντικρὺ ἀκριβῶς τῆς θύρας καὶ εἰσῆλθε πρῶτος εἰς τὸ δωματίον, ὑπερ ἄλλα ἐπιπλα δὲν εἶχεν ἐκτὸς ἐνὸς τετραυραμένου καθίσματος καὶ παλαιοῦ τινὸς ἀνακλιντροῦ, χωρὶς σκέπασμα. Ὁ ξένος ἔπεσεν ἐπ' αὐτοῦ κατάκοπος, πλησιάζαντος δὲ τοῦ Ἑβραίου τὸ κάθισμα, εὐρέθησαν ἀπέναντι ἀλλήλων. Τὸ σκοτὸς δὲν ἦτο βαθύ, διότι ἡ θύρα ἦν ἡμίκλειστος, τὸ δὲ κηρίον ἐπὶ τῆς κλίμακος τεθειμένον, ἔρριπτεν ἀμυδρὰν λάμψιν ἐπὶ τοῦ τοίχου εἰς τὸ βάθος τοῦ δωματίου.

Συνδιελέχθησαν ἐπὶ τινα κειρὸν ταπεινῆ τῆ φωνῆ ἂν παρευρίσκετό τις μάρτυς τῆς σκηνῆς ἐκείνης, καίτοι ἐκ τῆς συνομιλίας των μόνον λέξις τινὰς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν θὰ ἤκουεν, εὐκόλως ὅμως θὰ κατενόει ὅτι ὁ Φείγγιν ἐφαίνετο δικαιολογούμενος κατὰ τινῶν παρατηρήσεων τοῦ ξένου, καὶ ὅτι οὗτος ἦν σφόδρα ἠρησιμμένος. Συνωμίλουν οὕτως ἐπὶ ἐν τέταρτον περίπου τῆς ὥρας, ὅτε ὁ Μῶνξ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦτου προσηγόρευσε πολλὰς ὁ Ἑβραῖος τὸν ξένον κατὰ τὴν συνδιάλεξιν, εἶπεν ὑψώσας μικρὸν τὴν φωνήν.

« Σὺς ἐπαναλαμβάνω πῶς αὐτὸ ἦτο ἀνόητον καὶ δὲν εἶχε τὸν τόπον του. Διατί νὰ μὴν τον κρατήσῃς ἐδῶ μαζὶ με τοὺς ἄλλους; Διατί νὰ μὴν τον κάμῃς ἀμέσως κακοῦθη μοσχομάγκαν;

— Ἄλλ' ἀκούσατέ με λοιπὸν! ἀνεφώνησεν ὁ Ἑβραῖος, ἀνυψῶν τοὺς ὤμους.

— Μὴν ἴπας νὰ μου εἰπῆς πῶς δὲν εἰμποροῦσαι νὰ το κάμῃς αὐτὸ, ἂν ἤθελες! παρετήρησεν ὁ Μῶνξ μετὰ δυσαρρεσκείας. Μήπως δὲν το κατῶρθωσες τόσαις φοραῖς γιὰ τὰ ἄλλα παιδιὰ; Ἐάν τὸ πολὺ πολὺ εἶχες ἓνα χρόνον ὑπομονή, δὲν θὰ κατῶρθωνες νὰ τον κάμῃς νὰ καταδικασθῆ εἰς ἐξορίαν, ἴσως καὶ διὰ βίου;

— Καὶ ποῖον θὰ ὠφελοῦσε αὐτό; ἀγαπητέ μου, ἠρώτησε ταπεινῶς ὁ Ἑβραῖος.

— Ἐμὲ, ἀπεκρίνατο ὁ Μῶνξ.

— Ἄλλ' ὄχι καὶ ἐμὲ, παρετήρησεν ὁ Ἑβραῖος μετὰ ταπεινότητος ἡμποροῦσε νὰ μου χρησιμεύσῃ. Ὅταν διὰ μίαν ὑπόθεσιν ἐνδιαφέρονται δύο μέρη, τὸ δίκαιον εἶναι νὰ συμβουλευέται κἀνεὶς τὰ συμφέροντα καὶ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου. Δέν εἶναι ἔτσι, καλέ μου φίλε;

— Ἐ, ὕστερα; ἠρώτησεν ὁ Μῶνξ ἀποτόμως.

— Εἶδα πῶς δὲν ἦταν εὐκόλο νὰ τον συνειθίσω ἔς τὴν τέχνη, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Ἑβραῖος δὲν ὠμοιάζε καθόλου με τὰ ἄλλα παιδιὰ, ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν.

— Ὅχι, ποῦ νὰ πάρῃ ἡ ὀργή! ὑπετονθάρσεν ὁ Μῶνξ ἄλλῶς θὰ ἦτον πρὸ πολλοῦ γενομένος κλέπτης.

Δέν εἶχα κἀνενα μέσον ἔς τὸ χέρι διὰ νὰ τον καταφέρω, εἶπεν ὁ Ἑβραῖος παρατηρῶν ἀνησυχῶς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ἄλλου Δέν ἐπιείσθη ποτὲ εἰς τὸ δόκανον, καὶ δὲν εἶχα τρόπον διὰ νὰ τον φοβίσω, ὅπως κάμνομεν πάντα εἰς τὴν ἀρχὴ ἄλλῶς χάνομεν ὅλους μας τοὺς κόπους. Τί ἔπρεπε νὰ κάμω; Νὰ τον στείλω εἰς τὸν δρόμο μαζὶ με τὸν Ἀπκνωλαδιὸν καὶ με τὸν Τσάρλυ; τὴν ἐπάθαμε καλὰ τὴν πρώτη φορά, ἀγαπητέ μου ἔτρεμα γιὰ ὅλους μας.

Δέν εἶναι σφάλμα ἰδικόν μου αὐτὸ, παρετήρησεν ὁ Μῶνξ.

— Ὅχι, ὄχι, φίλε μου, ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Ἑβραῖος καὶ δὲν ἔχω κἀνενα παράπονο, ἐπειδὴ ἂν δὲν συνέβαιναν αὐτὰ, δὲν θὰ ἐτίχαινεν ἡ εὐκαιρία νὰ δώσῃτε προσοχὴν εἰς αὐτὸ τὸ παιδί, καὶ δὲν θὰ ἀνεκαλύπτετε ὅτι ἦταν αὐτὸ ὅπου ἔζητούσατε. Πρὸς χάριν ἰδικὴν σας τὸ ἐπίασα διὰ μέσου τῆς Νάνσυ καὶ τώρα αὐτὴ εἶναι ποῦ παίρνει πάντα τὸ μέρος του.

— Καὶ τί κάθεται; Δέν την πνίγεις! εἶπεν ὁ Μῶνξ μετ' ἀνυπομονησίας.

Δέν εἶναι κατάλληλος ὁ καιρὸς, ἀγαπητέ μου, ἀπεκρίνατο ὁ Ἑβραῖος μειδιῶν, καὶ ἔπειτα αὐτοῦ τοῦ εἶδους τῆς δουλειᾶς δὲν τῆς καταπιάνομεν, ἀλλῶς με πολλήν μου εὐχαρίστησιν θὰ το ἔκαμνα κάμμειν ἀπὸ αὐταῖς ταῖς ἡμέραις ὅμως γνωρίζω πολὺ καλὰ αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ κορίτσια ἔννοια σου, Μῶνξ. Μάλις ἀρχίζει νὰ του ἀρέσῃ τοῦ παιδιοῦ εἰς αὐτὴν τὴν δουλειά, καὶ αὐτὴ δὲν θὰ δίνῃ πλέον ἓνα παρὰ! θέλετε νὰ γίνῃ κλέφτης; ἔάν ἦναι ζωντανὸς, σοῦ ὑπόσχομαι νὰ τον κάμω τέλειον, καὶ ἂν... ἂν...

προσέθηκεν ὁ Ἑβραῖος, πλησιάζων ἔτι μᾶλλον τὸν Μῶνξ... αὐτὸ δὲν εἶναι πιθανόν ἄλλὰ τέλος πάντων, διὰ νὰ υποθέσωμεν καὶ τὸ χειρότερον ὅπου ἡμπορεῖ νὰ συμβῆ... ἂν ἀπέθανε...

— Δέν θὰ εἶμαι ἐγὼ ἡ αἰτία, εἶπε διακόψας αὐτὸν ἀγρίως ὁ Μῶνξ, σφίγγων με τρέμουσαν χεῖρα τὸν βραχίονα τοῦ Ἑβραίου. Βάλε το καλὰ εἰς τὸν νοῦ σου, Φείγγιν, ἐγὼ δὲν παταῖω καθόλου δι' αὐτό. Τὰ πάντα ἐκτὸς τοῦ θανάτου σὰς εἶπα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Δέν θέλω νὰ χύσω αἷμα, αὐτὸ ἀνακαλύπτεται πάντοτε καὶ ἔπειτα δέν σε ἀφίρουν ἡσυχον καὶ τὰ φαντάσματα. Ἄν ἐσκοτώθῃ δὲν εἶναι λάθος ἰδικόν μου, ἀκούεις! Καταραμένη νὰ ἦναι αὐτὴ ἡ ἀναθεματισμένη τρύπα σας! Τί εἶναι αὐτό;

— Τί πράγμα; ἀνεφώνησεν ὁ Ἑβραῖος περιπτυσάμενος τὸ σῶμα τοῦ Μῶνξ πεσόντος περιδεοῦς κατὰ γῆς. Ποῦ; τί εἶναι;

— Ἐκεῖ, ἐκεῖ! ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος, δεικνύων διὰ τοῦ βλέμματος τὸν ἀπέναντι τοίχον. Ὁ ἴσκιος... Εἶδα τὸν ἴσκιον μιᾶς γυναικὸς με ἓνα σάλι καὶ ἓνα καπελλίνο νὰ περάσῃ ἄν ἀστραπὴ ἀπὸ τὸν τοίχον.

Ὁ Ἰουδαῖος ἀφῆκε τὸν Μῶνξ, ἀμφότεροι δὲ ἐξώρμησαν ἐν σπουδῇ ἐκτὸς τοῦ δωματίου. Τὸ κηρίον, οὐ τὸ φῶς ἐκινεῖτο ὑπὸ βέματος ἀνέμου, εὐρίσκετο εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ὅπου τὸ ἀπέθηκον, καὶ δι' αὐτοῦ εἶδον ὅτι οὐδεὶς εὐρίσκετο εἰς τὴν κλίμακα, καὶ παρετήρησαν τὰ πρόσωπα ἀλλήλων ὠχρότατα ἐκ τοῦ τρόμου. Ἠκροάσθησαν μετὰ προσοχῆς, ἀλλὰ βαθυτάτη σιγὴ ἐπεκράτει κατ' ὅλην τὴν οἰκίαν.

« Ὅθὰ τὸ εἶδες; εἰς τῶναιρόν σου! εἶπεν ὁ Ἑβραῖος λαβὼν τὸ φῶς καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν σύντροφόν του.

— Εἶμαι βεβαίωτος ὅτι τὴν εἶδα! ἀπεκρίνατο ὁ Μῶνξ, τρέμων ὅλος. Ἐσκούπε πρὸς τὰ ἔμπροσθεν ὅταν τὴν παρετήρησα καὶ ὅταν ὠμίλησα ἐξηφανίσθη.»

Ὁ Ἑβραῖος ἐκύτταξε μετὰ περιφρονήσεως τὸ πελιδνὸν πρόσωπον τοῦ Μῶνξ, εἶπεν αὐτῷ νὰ τον ἀκολουθήσῃ ἂν ἤθελε καὶ ἀνέβῃ τὴν κλίμακα. Περιεργάσθησαν ὅλα τὰ δωματία ὅλα ἦσαν ψυχρὰ, γυμνὰ καὶ ἔρημα κατέβησαν εἰς τὸν διάδρομον καὶ ἀκολούθως εἰς τὸ ὑπόγειον οἱ πρασινωποὶ τοῖχοι ἦσαν νοτισμένοι ἐκ τῆς ὑγρασίας, τὰ ἴχνη δὲ γυμνοκοχλιῶν ἀπήστραπτον εἰς τὸ φῶς τοῦ κηρίου, ἀλλὰ πανταχοῦ ἐπεκράτει σιγὴ νεκρικὴ.

« Τί στοχάζεσθε τώρα, ἀγαπητέ μου; εἶπεν ὁ Ἑβραῖος, ὅταν ἀνῆλθον εἰς τὸν διάδρομον. Ἐκτὸς ἀπὸ ἡμᾶς δὲν ὑπάρχει ψυχὴ γεννητὴ εἰς τὸ σπιτί, παρὰ μόνον ὁ Τῶμπυ καὶ τὰ παιδιὰ, καὶ αὐτοὶ εὐρίσκονται εἰς ἀσφαλὲς μέρος. Ἴδὲς καλλίτερα μόνος σου! »

Καὶ πρὸς πίστωσιν τῶν λόγων του, ὁ Ἑβραῖος ἐξήγαγε δύο κλειδιά τοῦ θυλακίου του, καὶ προσ-

έθηκεν ὅτι ἵνα ἀποφύγη πᾶσαν ἐκ μέρους αὐτῶν ἀδιακρίσιαν κατὰ τὸ διάστημα τῆς συνδιαλέξεως, εἶχε κλειδώσει ὄλους.

Αἱ ἀθρόαι αὐταὶ ἀποδείξεις ἐνεθάρρουν αὐτόν· αἱ διαθεβαιώσεις του βαθμηδὸν ἐλέγοντο μετ' ὀλιγωτέρας θετικότητος, καθ' ὅσον προέβαινον αἱ ἐρευνᾶν ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἐπὶ τέλους, γελάσας διὰ τὸν τρόπον του, διεκήρυξεν ὅτι προφανῶς ἦτο πλάνη τῆς φαντασίας του ἠρνήθη ὅμως νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν διακοπέισαν συνομιλίαν, ἐνθυμηθεὶς αἴφνης ὅτι ἡ ὥρα ἦτο δύο μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ἐπὶ τούτοις, οἱ δύο ἀξιάγαστοι ἐκεῖνοι ἄνδρες ἀπεχωρίσθησαν ἀλλήλων.

*Ἐπιταὶ συνέχισα.

**Π

Γνώμαι καὶ σκέψεις ἠθικαὶ τοῦ δουκὸς

ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις Γ. Ζωχιού.]

37.

Ἐξ ὑπερφρανείας μᾶλλον ἢ ἐξ ἀγαθότητος κατακρίνομεν τοὺς ἁμαρτάνοντας· νοθετοῦμεν δὲ αὐτούς, οὐχὶ πρὸς διόρθωσιν αὐτῶν, ἀλλ' ὅπως πείσωμεν αὐτούς ὅτι ἡμεῖς πόρρω τῆς ἁμαρτίας ἀπέχομεν.

38.

Ἐπιποσχομέθα ἐπὶ τῇ βάσει ἐλπίδων, τηροῦμεν δὲ τὰς ὑποσχέσεις ἡμῶν, ὑπὸ φόβων ἐπηρεαζόμενοι.

39.

Τὸ συμφέρον παντοίας λαλεῖ γλώσσας, μὴ δὲ ὑποκρίνεται πρόσωπα, καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ ἀφιλοκερδοῦς.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

6.

Ἡ γνωστὴ γελοιογραφικὴ ἐφημερὶς τοῦ Λονδίνου Punch ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως στίχους τινὰς περὶ Ἑλλάδος, ὧν ἡ μετάφρασις ἀπεστάλη ἡμῖν ὑπὸ λογιῶν συνδρομητοῦ τῆς Ἑστίας :

Ἡ Ἑλλάς ἔχει παρελθόν, ὡς τὸ γνωρίζει ὅλη ἡ γῆ.
Ἐχει καὶ μέλλον ἢ Ἑλλάς; ὁ Βηκονσπίλδ τ' ὁμολογεῖ.
Πλὴν θέλει, πλὴν τοῦ μέλλοντος καὶ παρελθόντος, καὶ παρὸν Ὀλίγον· Κρήτην, Ἡπειρον, ... Ἄγ' τὸν κακὸν τῆς τὸν καιρὸν.

7.

Ἡ σύζυγος πρὸς τὸν σύζυγον :

— Δὲν ἠξείρω, μὰ τὴν ἀλήθειαν, τίνος τῶν δύο μας ἐπῆρε ἡ κόρη μας τὴν κακὴν γλώσσαν ποῦ ἔχει. Βεβαίως δὲν τὴν ἐπῆρε ἀπὸ ἐμέ.

Ὁ σύζυγος πρὸς τὴν σύζυγον :

— Χωρὶς ἄλλο, ἀφοῦ ἔχεις ἀκόμη τὴν ἰδικήν σου.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * Ὁ ἄνθρωπος σιγᾶ πολλὰκις, σκυθρωπάει, καὶ ἀναμνησκαται τοῦ παρελθόντος· διότι τὸ παρελθόν εἶνε ἡ κυρία τῆς ψυχῆς του πατρὶς, καὶ ποθεῖ νοσταλγῶν τὰ αἰσθήματα, ὅσα, καὶ τοὶ ἀλγεῖνὰ, συνεκίνησαν ἄλλοτε τὴν ψυχὴν του. (Ἑρρῆκος Ἀῖνε).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Χάριν τῶν περιέργων τῶν ἐπιθυμούντων νὰ μάθωσι τίνες τῶν ἀνθρώπων εἶνε μᾶλλον φιλόκαποι, ἀνατυποῦμεν τοὺς ἐπομένους ἀριθμοὺς, δηλοῦντας τὴν κατὰ μέσον ὄρον ἐτησίαν κατανάλωσιν ὑπ' ἑνὸς ἀνθρώπου ἐν τοῖς διαφόροις ἔθνεσι. Καὶ δὴ ἐν Αὐστρίᾳ 1 χιλιόγραμμα καὶ 48 γρ. ἐν Οὐγγαρίᾳ 0,87· ἐν Γαλλίᾳ 0,89· ἐν Ἰταλίᾳ 0,708· ἐν Γερμανίᾳ 1,83· ἐν Ἀγγλίᾳ 0,690· ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς 4,600. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἡ Γερμανία καὶ αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι κατέχουσι τὸν πρῶτον τόπον. Ἐὰν δὲ τις ἐλάβεθαι τὸν κόπον νὰ ὑπολογίσῃ καὶ τὴν ἐν Ἑλλάδι κατανάλωσιν, πιθανώτατα ἤθελεν εὐρεῖ ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔχει τοῦλάχιστον τὰ δευτερεῖα, καθ' ὅσον δύναται τις νὰ κρίνῃ ἐκ τοῦ πυκνοῦ πλήθους τῶν ἐν Ἀθῆναις καπνοπωλείων.

Τὸ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τεμάχιον σιδήρου εἶνε πράγμα κινδυνωδέστατον καὶ ὀδυνηρότατον καὶ δυσθεράπευτον λίαν. Ἀγγλὸς τις σιδηρουργὸς ἐν ᾧ ἐσφυρηλάτει ἐπὶ τοῦ ἄκμονος τεμάχιον σιδήρου, εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν του μόριόν τι τοῦ μετάλλου τούτου· φόβος δὲ ὑπῆρχε μήπως πάθῃ ὁ ὀφθαλμὸς. Οἱ ἰατροὶ ποιήσαντες συμβούλιον ἀπεφάνθησαν ὅτι οἰαδῆποτε ἐγγεῖρισις εἶνε ἀδύνατος. Ἐν τῇ γενικῇ δὲ πάντων ἀμηχανίᾳ καὶ ἀπορίᾳ ἰατροῦς τι προέτεινε νὰ κρατήσωσι πρὸ τοῦ πάσχοντος ὀφθαλμοῦ τεμάχιον σιδήρου ἰσχυρῶς μαγνητισμένον. Τούτου δὲ γενομένου ἅμα ὡς ἀπείχεν ὁ μαγνήτης ὑποχιλιόμετρά τινα ἀπὸ τοῦ κρυσταλλώδους, τὸ μόριον τοῦ σιδήρου ἐξῆλθεν ἐκείθεν ὅθεν εἶχεν εἰσδύσει, φερόμενον πρὸς τὸν μαγνήτην, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τῆς ἐπιφρανείας τοῦ κερατοειδοῦς· τότε δὲ πλέον ἦτο εὐκόλον νὰ ἐξαχθῇ ὑπὸ τοῦ χειρουργοῦ, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Νέα αὕτη καὶ ἐπιτυχὴς ἐφαρμογὴ τοῦ μαγνήτου εἰς τὴν χειρουργικὴν.

Ἐν τῇ σελίδι τῶν Ἀγγελιῶν τῆς Βελγικῆς Ἀνεξαρτησίας εἶδομεν ἐσχάτως νέου εἰδους ἀγγελίαν πρὸς ἀναζήτησιν φυγοδικούντος ἀνθρώπου. Εἶχε δὲ αὕτη ὡς ἐξῆς :

« Δεκακισχίλια φράγκα θὰ λάβῃ ὡς ἀμοιβὴν ὅστις ἀνακαλύψῃ καὶ συλλάβῃ τὸν βέλγον Λιμύλιον Δεγροῦιττερς. »

Ἐπὶ τὰς λέξεις δὲ ταύτας ὑπῆρχεν ἡ εἰκὼν τοῦ ζητουμένου καὶ ἡ τῆς γυναίκος του, ἧτις ἐφυγε καὶ αὕτη παρακολουθήσασα τὸν ἄνδρα ταῖς

Εἰς ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Τὸ πρήξιμον καὶ ὁ πόνος ὁ προερχόμενος ἐκ κεντήματος μελίσης ἢ σφιγκτός, εὐκόλως διαλύεται, ἐὰν ἐπιτεθῇ πάραυτα ἐπὶ τοῦ προσβληθέντος μέλους—μετὰ προηγουμένην ἐξαγωγὴν τοῦ κέντρου τοῦ ἐντόμου—ἡμισυ κρομμίου, εἰς δύο μέρη κεκομμένου.